

Eroticon 2009 – Kočka se šesti bradavkami

Předem tohoto článku bych na sebe práskla dvě věci: jsem svobodná. A momentálně mi to nevádí. Jo, ale ono začne, třeba v zimě, zase...

Zdánlivá vzrušenost pisatelky je způsobena intenzivní představitostí čtenářů. Náplň conu si holt žádá jiný přístup – čili jde o tvůrčí proces.

Kolik má kočka (felis catus – kočka domácí) bradavek? Má jich šest, osm? Vážně nevím, a to jsem kočku měla patnáct let. Típla bych šest. Já mám dvě. Nebudu je tady rozebírat, ba vám dokonce ani fotku neukáži, i když... ne ne. Nicméně na Eroticonu jsem na ně intenzivně myslela, respektive ony se pořád připomínaly, holky jedny, moje. Byly totiž ztuhlé z příjemného chládku, který se v *Besední restauraci (pokud by to někoho zajímalo, je to Praha 5 – Hlubočepy)* změnil v chládek vlezlý a způsobující to, že některé části mého těla (třeba uši a nos), zkrátka ztuhly.

Inu zahřála jsem se ledovým džusem a za intenzivního mlásání želé (maliny a rybíz) jsem se začínala rozkoukávat.

Pokud by to opět někoho zajímalo, na conu jsem nebyla od srpna roku 2008, a když se to tak vezme, minule jsem ani do Chotěboře nejela. Letos pojedu. No, to je jedno. Šupky zpět k bradavkám, tedy k programu conu.

Byl pátek odpoledne, v Příbrami ukrutně přšelo. Krátce před tím jsem se, pod záminkou nákupu nějakých svršků, schovala k Vietnamcům. Zrovna jsem skoro nahá stála ve zkušební kabině jednoho obchodu, na sobě jistý kousek oděvu, který ještě nebyl můj, když zavolala Hanina Veselá. Nevesele

působila paní na opačné straně závěsu, neboť s Haninou jsem se pár minut vykecávala a paní asi pospíchala...

Události uplynulých dvou měsíců, kdy jsem byla měsíc bez práce doma a pak měsíc na brigádě ve vojenském prostoru (brigáda nesexuálního charakteru, možná vám o tom také něco napíši), mne zanechaly ve stavu podivného zmatení. Vypadla jsem ze stereotypu, tři týdny jsem nevěděla, co je to počítat, a přestala jsem sledovat dění ve Fandomu. No a co, tak mě zastřelte. Zkrátka jsem neměla nejmenšího tušení, že Eroticon je tak blízko. A tak, protože mne tato informace spíše potěšila, jsem Hanině řekla, že přijedu.

V sobotu bylo krásně už od rána. Byl to po dlouhé době den, kdy mi bylo fakt dobře tělesně i duševně a kdy jsem byla ráda, že mohu relaxovat.

S Haninou a Jardou jsem se potkala *U Anděla*. Krátce předtím odešli z výstavy různých vodních tvorů, z níž si oba přinesli nejen zážitek a poznatky, ale i spoustu pěkných fotek želv a krokodýlů. Hanina si koupila jakési vodní rostliny a krabičku živých červů, které hodlala zanechat v opatrovnictví své babičky, k níž jsme zašli na oběd (k obědu nebyli červi, ale moc dobré špízy).

Program *Eroticonu* začínal krátce po jedenácté dopolední. My dorazili krátce po druhé. Právě probíhala přednáška *Martina Corna – Ženy pod plachtami*, která pojednávala o ženách – pirátkách, velitelkách lodí. Zapamatovala jsem si dvě jména: *Mary Readová* a *Anne Bonnyová*. Mary byla polosirotek z Londýna, odmalička převlékaný

pokračování na straně 5

OBSAH

Eroticon 2009	1	Kniha, o které se mluví	14
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Trochu jiná detektivka	16
Interkom jako spolehlivý archiv	2	Civilizační šok	17
Hvězdný bulvár	3	Fanoušci a překlad	20
Dva dny v Praze	6	O jednom hororovém překladu	21
Douglas Clegg: Mordred	6	Pachuť Rtuti	23
Roboti a lidi	7	Časem s vědou – osobnosti června	27
Gene Brewer: Svět podle prota	9	Před padesáti lety (4)	29
Cesta – Kniha roku 2008	10	Dopisy čtenářů	30
Artušovské legendy stokrát jinak	12	Marťánská kronika v Dlouhé	31
Rtuť Neala Stephensona	13	DOGMA	31
Charles Stross: Archivy hrůz	13	30 let fandomu	32

30. výročí
ČS Fandomu

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

V tomto čísle přinášíme zkrácené verze článků o (ne)kvalitě nedávných vydání Strosse a Stephensona. V plné verzi si je můžete přečíst v časopisu Plav nebo na www.svetovka.cz. Snažili jsme se nekrátit příliš autorské úvody a zachovat co nejširší rejstřík popisovaných nedostatků za cenu, že mnohé pak byly dokumentovány jen jedním (ale zato doufejme nejzábavnějším) příkladem :-)

Dvojrecenzi se vracíme ke knize roku Akademie SFFH, tedy k Cestě Cormaca McCarthyho, svým způsobem rovněž dvojrecenzi knih Karoliny Ticháčkové Proč kouzelník nečaruje a Julie Novákové: Zločin na Poseidon City a znovu se vracíme k pozoruhodným knihám Laskavé bohyně, tentokrát očima Františka Novotného a Svět podle prota viděný a čtený Lenkou Weingartovou. A aby skoro vše bylo v tomto čísle dvojmo, i já jsem přispěl několika postřehy ke knihám Roboti a lidé, a Ti nejlepší z nás.

Na straně 28 vás zveme na výstavu v chodbě Národního muzea (tedy zadarmo :-)) a na straně 32 do Smíchovské knihovny, kde si rovněž zdarma může prohlédnout minivýstavu ke třiceti letům Československého fandumu. Je to samozřejmě jen zlomek exponátů uložených v mém archivu, nevíte o nějakém sponzorovi, který by chtěl financovat založení SF muzea?

Užijte si s Interkomem příjemné léto (a omluvte možná větší množství překlepů, korektorka nám odjela v polovině práce na dovolenou :-)) a nashledanou na Parconu.

Anotace programů Parconu 2009

najdete na www.parcon-plzen.cz/cs/pages/35/annotace-k-programu, a pokud vás zajímá, kdo Parcon chystá, podívejte se na www.parcon-plzen.cz/cs/pages/12/o-nas.

Zdeněk Rampas

Interkom jako spolehlivý archiv

Patří ke skutečnému fanouškovství, zajímat se i o minulost toho co dělám, či co mě baví, má to něco společného se sběratelstvím a s touhou po kompletních knihovných svých (sub)žánrů. Ale jde to i dál, pokud například pořádáte soutěže, tam jde o srovnání někoho či něčeho s někým či něčím, po čase zatoužíte srovnat i svou soutěž či její výsledky s podobnými projekty. A tu zjistíte, že některé věci ani google nenajde.

Proto na vás apeluji, abyste do redakce IK nejen posílali příslušné výsledky, ale také kontrolovali, zda opravdu a ve správné podobě vyšly, a když se tak v náležité době nestane, připomeňte se. Chybu mohu udělat i já, i když si myslím, že se to zatím nestalo :-))))))

A nemyslete si, že to děláte jen pro ostatní, časem zjistíte, že i informace o sobě a svých projektech najdete v IK rychleji než na svém disku :-)

Například ke mně nedávno doputoval dotaz ohledně historie soutěže Trifid, vypadalo to na dlouhé dohledávání, v roztroušených poznámkách a adresářích, ale pak jsem se rozhodl kouknout nejprve na stránky Interkomu. Samozřejmě jsem tam všechny potřebné údaje našel, dokonce ve formě přehledné tabulky, kterou jsem před časem sám vyrobil, a jen na to stačil zapomenout.

Kdo je kdo v české a slovenské SF

najdete stále na adrese <http://interkom.vecnost.cz/who/index.html>, v současnosti čítá 140 položek. Zkontrolujte si, prosím, zda je vaše heslo aktuální a pokud ne, opravte jej ve pomoci formuláře na <http://kdojekdo.apro.cz/>

Pokud patříte mezi ostudy, které si ještě nenašli čas vůbec nějaké heslo začít sestavovat, dejte se do toho, co taky jiného v nastávajících vedrech dělat. **ZR**

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 6/2009 (253)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

tel. + fax:

v prac. době +420 224 239 645

tel., fax: +420 233 313 093

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

<http://interkom.scifi.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Pavel Březina, Daniel Dolenský,
Jana Dvořáčková, Karolína
Francová, Martin Gilar, Filip Gotfrid,
František Houdek, Jaroslav Houdek,
Richard Klíčnick, Zuzana „Lament“
Kocurková, Jarek Kopeček, Jan
Křeček, Marek Kuchler, František
Novotný, Pagi, Richard Podaný,
Zdeněk Rampas, Jan Vaněk jr.,
Jiřina Vorlová, Lenka Weingartová

Sponzoři tohoto čísla

Ing. Jiří Doležal, CSC.

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 7. 7. 2009

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Jsem sedmadvacitiletý africký slon a jsem pořád naštvaný – vidím staršího slona a mám chuť se prát. A jsem posedlý sexem. A co je nejhorší, můj penis zezelenal. Jsem nemocný?

To vše je u slona na sklonku dvacítky normální, nemáš se čeho bát. Jsi jen další případ SINBAD: Single Income, No Babe, Absolutely Desperate (jediný příjem, bez baby, naprosto zoufalý). Špatná zpráva je, že se to v příštích dvaceti letech moc nezmění. Dokud nepovyrosteš, slonice od tebe budou utíkat a jejich sestry budou troubit na starší slony, aby s tebou přišli vyrazit dveře.

volně podle Olivie Judsonové:

Sexuální poradna dr. Tatiány pro všechna živá stvoření

Kdy začít s výchovou dítěte?

Nejpozději sto let před narozením.

Z později již nenalezeného blogu

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

● **28. května** pořádáme večírek u Ramišových, poprvé našla cestu Karolína Francová, která přijela do Prahy, aby v pátek účinkovala na JFK conu ve Smíchovské knihovně.

Probíralo se hlavně anglické školství, stav Klímovic domu, nové Martino vo místo, hospodářská situace v Británii, a nová Vilmina kniha, více Karolína na straně 6.

● **30. května** propuká Hříčkon, skoro celý nám propršel, což by nevadilo, byli jsme pod důkladnou střechou, ale nikomu se asi v tom počasí do Řiččan nechtělo, takže to byl vskutku elitářský con, kde hvězdy programu dělaly posluchače právě přednášejícímu, vlastně šlo o takový větší večírek s pevnější strukturou. Vyznamenání za neobyčejnou chladnokrevnost v extrémních podmínkách zaslouží Jelena, která hbitě (pod Stániným vedením) přepracovala program, aby odpovídal nečekané situaci.

Naši nepřítomní posluchači i autoři tak přišli o možnost dovědět se o tom, jak píše spisovatelé jako Honza Poláček nebo Sanča F., ale i o spoustu dalších zajímavých věcí. Já měl letos poprvé čas poslechnout si něco o kovech s tvarovou pamětí, přestože to Jarek Kopeček přednáší už několik let, a vyslechnout si Dášencino provedení liturgické písně Ještírčího hnutí *Ještírku na nebi hlubokém*. Dominika Medová nás seznámila se záłudnostmi čínštiny a čínské etikety, Franta Novotný pohovořil o Arthuru Ransomovi a o cestě po stopách Vlaštoky. Vašek Bláha o robotice, zkrátka stálo to za to.

Julie po stropním podepisování

● **1. června** u Filipa v RUR řešíme pod vlivem knihy Zločin na Poseidon City, jak budou vypadat těžební plošiny budoucnosti. Filip, aby dodal váhu svým argumentům, volá Richardu Šustovi. Já jsem tu ale zase jen na chvíli, jen co bych s Jiřínou a Honzou Vaňkem jr. probral nejnütnější, a mířím za Honzou Hýskem.

● **2. května** mi Gudrun (Kamila Sirotná) poslala aktualizaci svého Kdo je kdo a dotaz na spojení na Jardu Olšu, jr., že se chystá do Koreje. Ve stejné době zatoužil po aktualizaci svého hesla i Roman Paulík a Jarda Olša jr. Až dostanou tento IK, mělo by být již hotovo. Ale přátelé, to si máte dělat sami, viz připomenutí na straně 2.

A konečně jsem dokončil výběr pro Best of Ladislav Szalai, které by mělo vyjít v Milenium Publishing.

● **3. června** se v Praze a u mě objevil Jarda Olša jr. nabitý orientální energií, připravený všemožně napomoci vydání sbírky povídek Zlatého věku české SF v angličtině.

Musí se to stihnout cca do roka, aby mohl nakoupit na příští Festival fantastického filmu v Pussanu či kde výtisky a rozdávat je delegátům. (Pak jsem pomáhal české diplomacii, když jsem sháněl Danielu, kterou chtěl zatáhnout na večeri s nigerijským ministerským předsedou, byla ale v té době v Lucembursku, asi jednat, kolik Senegalců a Somálců bychom měli dostat od Francouzů jako odměnu za zrušení českého zemědělství :-)

● **4. června** pořádáme v Krakatitu² křest a autogramiádu Zločinu na Poseidon City. *Krstný* Vlasta Toman se nějak zasekl v Plzni, takže jsem se křtění, potom co pro nedostatek času a chystaný brzký odchod odmítli Tom Němec a Jana Jůzlová, musel ujmout sám. Trochu nás (včetně Martina Antonína) zaskočila nad očekáváníí velká účast, dorazilo přes třicet spolužáků a profesorek z Julina gymnázia a objevilo se i pár scifistů.

Dáša Lálová zapěla píseň s vodní tematikou, vypili jsme šampaňské, snědli chlebičky, Julie, celá v tyrkysovém, se podepsala na stropě, a pak již v menším počtu užívali příjemné pohody a Dariovy pohostinnosti, takže se nám akce protáhla do té míry, že jsem se už ani nedal ke Kruhu. Pokud by ale ještě někdy hrozila taková návštěvnost, asi bych akci přesunul do Evaldu, ale to by se zase neprodalo 15 knih :-)

● **5. června** pátek, vzpomínám se z křtu a tak jen něco málu pracuji na aktualizaci Kdo je kdo v SF

● **8. června** mě v RUR děvčata zasypala literárními posudky a Filip připustil, že vrtné plošiny mohou i plavat.

● **9. června** v MATu tradiční předváděčka Corelu, místo s HP tentokrát s Canonem, zatímco mě loni HP ohromoval tiskárnou se sedmi barevnými zásobníky (7. byla bílá) Canon má už 12 barev (ale bílou nikoli :-).

Popovídal jsem s Martinem Zhoufem, a když jsem se zase dostal do rachoty, našel jsem oznam, že vyšel Interkom 4-5, tak abych začal pracovat na tom, který právě čtete.

● **10. června** mi Eva Hauserová poslala svou Cvkyni, napsanou ještě v Dosovém Wordu s kódováním bří Kamenických, zda bych z toho nedovedl udělat něco čitelného pod Windows. Nebyl to problém, před nedávnem jsem takto pro naši hororovou scénu zachraňoval nějakého Kinga, kterého Linka Kosatíková měla rovněž z Dosových časů, jen ve WordPerfektu.

Odpoledne se zastavil Dáreček, takže jsem mu mohl dát Interkomu pro Plzeň, jednou je budou mít jako první. Radostné pomyšlení mi zkailo, že až když jsme se v metru loučili, napadlo mě, že jsem po něm mohl poslat i čísla určená pro Čáslavskou, kam hned ode mě pílil. Ach jo, kombinační schopností se tedy alespoň u mě s věkem rozhodně nezlepšují.

● **11. června** se zastavím na chvíli u Kruhu, jen co bych vzdal Interkomu a připomenul potřebu dalších článků.

● **12. června** mi Richard Podaný donesl letošní vrácené formuláře Akademie, Martin Šust se pro ně může zastavit.

● **13. června** dokončuji starožitného robota a dočítám knihu Ti nejlepší z nás, o ní asi až přistě a pouštím se do další „antologie“ Vlada Říši *Roboti a lidi* viz strana 7.

● **16. června** cestou na oběd potkávám v Palackého před Kruhem Pavla Březinu, an kráčí kamsi se svou nedávno maturovavší dcerou, copak tu asi pohledávají?

● **18. června** dorazím ke Kruhu, kde již svlažují hrdla Pavel Březina, Vlado Říša, Vláša Kejval, Honza Nix, Milan Fibiger a Vašek Bláha (potkal jsem jej na Hříčkonce, kde měl vlastního robota). Nová mladá čišnice je mi nějaká povědomá, když mi to dojde, osvětlí se mi i nedávná nestandardní přítomnost Pavla Březiny... Když dorazili ještě Pavel Weigel a zástupci spolku Věčně nadějných Honza Kovanic, Milan Petrák, Hanina a Janina, tak jsem jim udělal místo u stolu a vydal se na druhou směnu.

● **19. června** jsem po ránu rozeslal pár PDF Interkomů, samozřejmě, že to hned vedlo k odhalení několika chyb, a pak jsem začal svolávat na odpolední dýchánek na příští sobotu.

● **20. června** měl bych pracovat na Interkomu, ale slíbil jsem Milovi Lincovi připravit nějaké plakáty a další scifistické artefakty pro výstavu ve Smíchovské knihovně, která by měla být i lákadlem na letošní Parcon.

● **22. června** v RUR konečně se i na místní věrné dostal Interkom a mně se naopak dostalo pár posudků od Tiri (Jana má nějaké zpoždění, bububu :)

Jakub Zahradník mě upozornil na moc pěkné věty v posledním JFK – Odpłata 1 a vytýkal je redakci Tritonu, zde jsem pocítil potřebu nakladatelství hájit, protože za redakci si odpoví-

dá nadšenecký spolek EF. Aby ony jazykové klenoty nezapadly, uvedu jednu ze strany 160 alespoň zde, protože Jakub po zkušenostech s reakcemi nejmenovaných autorů JFK již nemá chuť na další komunikaci:

Zaklonil hlavu a zoufalou silou udeřil. Před očima se mu zajistřilo, mužův nos suše praskl. Zařval a na sekundu povolil, Kovář bleskově vykroutil nůž a bodl.

● **23. června** přednáší na KJV Richard Klíčnick o své cestě do Indie, samozřejmě ne o ce-

lé, byl tam tři měsíce, ale jen o krátkém výletu na Andamanské ostrovy. Richard mluvil velmi zábavně a promítané fotografie byly i na zelenkavých stěnách Červené cibule ke koukání. Ostrovy ještě zdaleka nejsou tak postižené civilizací jako Cejlon, na který jsem si při té příležitosti vzpomněl ještě dřív, než dorazil Milan Fibiger. Následovala debata o Indii obecně, velkým přínosem byly zkušenosti rovněž přítomné Jany Jůzlové.

● **25. června** jsem se zastavil na autogramiádě Míli Lince, ne že bych si nechal podepsat *Stín Černého hvozdu*, i když co není, může být, ale abych jej obdařil dvěma tubusy plakátů a baťohem exponátů pro výstavu o Fandomu, Parconech a Kočasech ve Smíchovské knihovně.

Pak jsem zamířil ke Kruhu, Pavel Březina slavil získání výučního listu kuchaře, pověsí si jej hned vedle podobného certifikátu umožňujícího mu provozovat výčepnickou činnost a degustovat whiskey. Ovšem u Kruhu se nechal obsluhovat svou dcerou, čímž získal dobrou záminku, aby tam mohl zůstat do zavíračky a dovést ji pak bezpečně domů. :-)

● **27. června** jsme na zahradě redakce Interkomu uspořádali dětský den, bohužel automobil Petry Neomilnerové se rozhodl naši akci sabotovat, a tak nakonec dorazilo „jen“ pět dětí a deset rodičů a přátel školy :-)

Přestože počasí bylo nejisté, vyhrabal se ze své nory i Netopejř se synem Simonem, biflování na státnice či co na odpoledne přerušila Cellindra, hned jak se vymanil z rodinné oslavy, dorazil Honza Vaněk jr. a Sanča a rodičové Rámišovi a Ecovi.

Po povinném obdivování starožitného robota jsme se věnovali hlavně konzumaci grilovaných pokrmů, díky Věro, probíráni scifistických klípků a nedávno vydaných novinek.

Když začalo krápat přesunuli jsme se do knihovny, kde došla vzbudily zájem knihy *Ti nejlepší z nás a Zbraně 21. století*, a kde jsem také předvedl dalšího robota Roombu, není tak hezký jako můj dřevěný zahradník, ale zato umí zametat a luxovat, což má taky něco do sebe...

A na závěr citát dne: Hned to vrať, to je originální, nekreknutá hra, to mi nesmí do počítače, všechny ty doplňky zjišťující a zajišťující legální používání nabourají systém hůř než virus.

Zdeněk Rampas

za chlapce. Ve třinácti odešla z domova a stala se pirátkou. Zemřela v jedenácti letech ve vězení. Předtím ale užívala dobrodružství a přátelství právě s Anne. Ta byla nemanželským dítětem sluzky a právníka, kteří se ale nakonec vzali, koupili bavlníkovou plantáž v Jižní Karolině a zbohatli. Anne vyrůstala v bohatství, ale touha byla silnější, a tak také utekla z domova, respektive byla vyděděna poté, co si vzala prvního přístavního týpka, kterého potkala, a vyplula na moře. Obě ženy se setkaly, staly se přítelkyněmi a dál předstíraly, že jsou muži. Anne zemřela jako stará dáma v Americe, odkud utekla jako mladá dívka (příznávám, podrobnosti jsem si našla).

je poněkud ironie, že jej napsala až po smrti syna. Tedy bude asi něco pravdy na tom, že spisovatel musí především mít a ztrácet, aby mohl tvořit. Pouhá existence nestačí.

Nahý jsi krásný, tak se jmenovalo divadelní představení, které následovalo. Sonda do duše ne-smělého mladého muže, jenž trpěl nejrůznějšími fobiemi, a kterému vadila i vlastní nahota, byla kouzelná a úsměvná a já v té době zjistila, že mi uši a nos už moc neomrzají.

Měla bych asi nějak vysvětlit, proč jsem v úvodu zmiňovala tu kočku. No, inu proto, že z každého Eroticonu, na němž jsem byla (fakt nekecám, ale také to nepovažuji za nějaký extra problém), jsem si odnesla nějaké to podchlazení, a kdybych tedy v této situaci byla kočkou, za předpokladu, že kočky nosí trička, vypadalo by to moje asi trochu jako nenáročná část horolezecké stěny (fakt nevím, kde jsem tohle přirovnání vzala)... opět asi jen tvůrčí proces...

Návštěvu Eroticonu jsem zakončila přednáškami o *Příšerách a neznámých zvířatech* pana Ivana Mackerleho, který promítl několik zajímavých krátkých dokumentů ze svých cest za bájnými tvory a popovírával nejen o *Nessie*, kterou se také osobně vypravil hledat. A budete se divit, i v této přednášce bylo pár erotických vsuvek.

Program pokračoval vyhlásováním tomboly, v níž jste mohli vyhrát třeba svíčky, různá CD, knížky, svršky i spodky, erotické pomůcky (i růžové a veliké) a jiné domácí spotřebiče. A mnoho jiného, zajímavého.

Pořadatelům moc děkuji za zážitek. Příští rok si vezmu o svetr víc a budu doufat, že v tombole bude něco, čím by se chudák holka mohla zahřát.

A to by už mohlo stačit.

Těším se za rok nejen s těmi, s nimiž jsem se viděla letos.

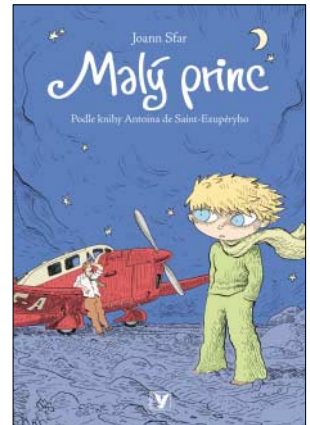
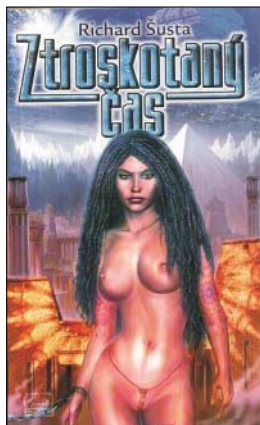
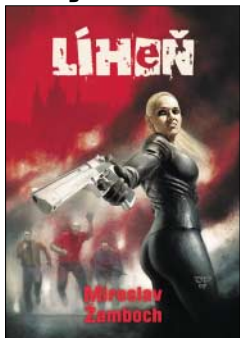
Jana Dvořáčková

Stejně to musela být paráda, říkala jsem si. Pokud bych zrovna netrpěla mořskou nemocí, jejíž slabý odvar jsem zažila při plavbě přes La Manche, líbilo by se mi slyšet jen hukot moře, mít vítr v zádech a nepřátele pokud možno za horizontem.

V dnešní době se sice námořní pirátství pěstuje, jenomže se k němu už klasický poctivý člověk skoro nedostane. Musí si vystačit s pirátstvím počítačovým, které už tolik vzrušení asi nepřinese. Co naplat, holt doba se mění.

Do reality mne vrátili *Osudoví muži Boženy Němcové*, přednáška *Martiny Bittnerové*. Abych se přiznala, tak o osobu naší asi neznámější spisovatelky jsem se nikdy moc nezajímala. Ne tak podrobně jako paní Bittnerová, jejíž povídání mne zaujalo. Výprava do osudu ženy, která svůj život žila v době, jež pro ni neměla pochopení. Božena Němcová na mne působila mírně naivně ve vztahu k mužům, přičemž jsem ale její pohnutky dokázala pochopit. Co jsem pochopit nedokázala, byl její postoj k vlastní rodině a majetku, kterého nikdy neměla mnoho. Její děti byly podle všeho bohužel až na místě za přáteli, kterým se dokázala rozdat. Ovšem *Babička* je dílo nádherné, ukazující duši člověka a život v té nejpřirozenější podobě. Jen

Tři novinky + jeden komiks

DVA DNY V PRAZE

Původně to měl být den jeden, respektive pouze odpoledne, vyplněné účastí na prvním JFK conu ve Smíchovské knihovně.

Naplánovala jsem předání dětí chůvě na jednu hodinu odpoledne v pátek a pak jsem napsala Vilmě Klímové, jestli bych ji před akcí nemohla na chvíli vidět. Tedy my jsme se jednou viděly už před tím v Albatrosu, na sezení ohledně připravované sbírky pro děti Příběhy ze Šerosvitu. Jenže právě že jen viděly, jednání se tenkrát tak protáhlo, že jsem byla ráda, když jsem stihla spoj domů. Teď nastal čas to napravit.

Bohužel Vilma na páteční odpoledne měla dohodnuté jiné požitky, ale nabídla mi, abych přijela už ve čtvrtek na večírek.

Pane jo, kam s nimi? Napadla mě nerudovská otázka, když jsem si uvědomila, že se nikdo nebude zrovna rvát, aby mohl v pátek celý den hlídat naše dva hady, oprava dětí s jedovatou povahou.

Přesto se stal malý zázrak a já mohla ve čtvrtek odpoledne sednout do autobusu na lince Liberec-Praha. S typicky maloměstským odhadem jsem si myslela, že z Černého mostu na Hůrku se dostanu za dvacet minut, vždyť je to přece metrem jen kousek, ne? Dorazila jsem samozřejmě s jistým zpožděním, ale to byla jen jediná malá hnida na jinak velmi příjemném večeru. Z přítomných jsem znala Z. Rampase, V. Janiše, V. Klímovou, J. Novákovou a od vidění z dob studií v Praze ještě J. Vaňka, kromě nich jsem měla možnost poznat Vilmina manžela, Zdeňovu ženu, Rámišovi. Ochutnala jsem speciální medovinu a nějaké anglické pití Pimm's. Objasnili mi, jak se nominují povídky do Akademie, držela jsem v ruce Julin první román, viděla jsem fotky rekonstruovaného domu Klímových a dozvě-

děla jsem se spoustu zajímavostí o anglickém školství, měla jsem možnost promluvit si s Vilmou o Jantarových očích. Prostě to bylo moc fajn.

Přespala jsem u Viktora a druhý den jsem se vypravila na JFK con. Byla to nakonec k mé úlevě malá a v podstatě komorní záležitost. Z aktivity fanoušků na webových stránkách jsem nějak nabyla dojmu, že se tam sejde o hodně víc lidí.

Na začátku mluvili kluci z JFK fans o své práci-zábavě na webu, předali JWP a MŽ svázané vytisknuté fanouškovské povídky i se stylovou obálkou. Mile mi to připomnělo doby, kdy jsem si doma dávala do kroužkové vazby Algar tarch a snažila jsem se k němu tužkou vytvořit nějakou obálku (šlo to o dost hůř než samotné psaní) a netušila jsem, že by to kdy mohlo vyjít jako skutečná kniha.

Po nich následoval workshop – Vymyslete příběh JFK a my ho napíšeme. Přiznám se, že ten jsem moc nesledovala, a místo toho jsem si šla popovídat s M. Matějkovou, mimo jiné i o tom, proč ještě nevyšel díl Františky Vrbenské, na který se docela těším. Narazila jsem i na Moniku Jupovou z Tritonu a z rozpravy nás vytrhla až výzva, že si publikum žádá našeho vystoupení.

Milena krátce pohovořila o koordinátorské práci a já o svém připravovaném dílu z období artušovské Anglie a všechny jsem duševně připravila na to, že zatím ještě nehodlám opustit Nikitu coby hlavní hrdinku. Z mého decentního vystoupení nakonec jakousi záhadou vzešla bulvární informace, že píšu zásadně v modrých tangách a JWP v růžových :-).

Pak už mi zbyla sotva půlhodinka na pokec s MŽ a musela jsem letět na autobus. Ani hodné chůvy-vily nemají nevyčerpateľnou trpělivost.

Karolína Francová

Douglas Clegg: Mordred – Artušův bastard

Artušovské legendy byly zpracovány mnohokrát, ve své celosti i jako dílčí příběhy soustředěné pouze na některou z jejich postav. Možná byli tito hrdinové dávných dob skutečně takové silné osobnosti, možná postupem času další a další nánosy barev přidaly jejich postavám plastičnosti, jakou u souseda odvedle nenajdeme. Ale vášnivost, s jakou žili, bojovali, milovali i umírali ve vyprávěních, je důvodem pro to, aby jejich osudy byly stále a stále zpracovávány, a také důvodem pro to, že stále a stále přitahují pozornost čtenářů i diváků.

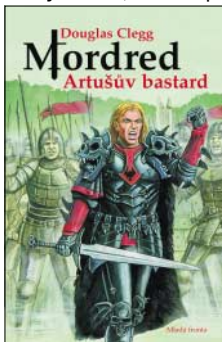
Douglas Clegg ve svém příběhu sleduje osudy postavy, která v klasickém artušocentrickém pojetí byla zařazena do sociální role padoucha – Mordreda. Merlinovo vidění, podle kterého Artušovo království by nebylo zničeno, kdyby nepřivedl na svět své bastardy – levobočky, a okolnosti Mordredova zrození a ještě spíše početí dohromady vytvořily dostatečný základ pro obecné vnímání Mordreda jako zhoubece. Douglas Clegg ale sáhl po tomto tématu, protože ty nejstarší podoby vyprávění o Mordredovi tuto nálepku nemají. A tak plejádu artušovských příběhů obohatil další, v němž Mordred není ani černý, ani bílý.

První (a dosud jediný publikovaný) díl zamýšlené trilogie přináší kapitoly z Mordredova dětství a rané dospělosti. Jeho matka Morgana le Fay uprchla z Tintagelu, když Artuš, obávající se Merlinova vidění, ji chtěl zabít i s jejím ještě nenarozeným dítětem, a skryla se u Jezera, kde Mordred vyrůstal a kde

ho ona i Merlin učili magii. První díl končí Mordredovým odchodem do světa. Celý příběh je rámován jako vyprávění pronásledovaného muže, který nalezne útočiště v klášteře pod podmínkou, že pravdivě popíše své osudy.

Přestože Douglas Clegg zachoval koncept výrazných osobností, tato část Mordredovy historie je spíše poklidná. Tedy ono to je relativní, akce řadí a vášně bouří, ale to vše je prokládáno žánrovými obrázky ze života keltských kmenů, ozřejmujících jejich všední život i zvyky (nebo možná to, jak je vnímá autor), i osobnostním vývojem samotného Mordreda. Příběh je samozřejmě artušovskou legendou, postavy i jejich osudy jsou mnohokrát převyprávěné, autorka fantazie však našla dost bílých míst, která zaplnil svými verzemi příběhů. A ty jsou zajímavé a čtivé – Douglas Clegg je zkušený hororový autor, navíc několikanásobný držitel ceny Brama Stokera, a tak není divu, že v závěru nabídl čtenářovi opravdu hororovou scénu plnou démonů, násilí a krve.

Douglas Clegg: Mordred, Artušův bastard, překlad: Jan Pavlík, obálka: Radek Nachodil, Mladá fronta, 2009, 277 str., 249 Kč, vázané **Pagi**

Roboti a lidi

Sbírka je to podivuhodně homogenní, kdybych to řekl takhle, tak bych hodně nadsazoval, ale je pravda, že povídky mají hodně společného.

Ve dvou se ne-lidé označují modrou barvou, ve třech se recituje převzatá i původní poezie, v neví kolika jsou roboti a androidi Lidšnější než lidé.

Že by Vlado Riša jen nesebral to, co měl kdo z jeho koní v šuplíku, ale autory nějak inspiroval? Asi ne, jeho vlastní roboti nejsou modří a na poezii díkybohu také nedošlo.

V obsahu jsem zahlédl neznámé (neprovařené :-)) jméno, tak jsem s nadějí začal číst od povídky:

Radka Lukášová: Androidkám Prozac nepomůže

Už dostat se přes první odstavec mi dalo docela práci: *Tma... a za ní jako nohsled zdivočelá banda barev. Zprvu nevýrazných jako ukniknutá subina, ale posléze na sebe berou větší křiklavost.* Když vám nevdá, že si nedovedete představit zdivočelé a přitom nevýrazné barvy, o tom, co je to subina, navíc ukniknutá, nemluvě, napadne vás možná, kdo tady co k čemu tak podivně přirovnává? Autor? Vypravěč? Zdálo by se, že je to Hrdinka, ale pak se dovíte, že se Sigbrit bez paměti probírá na smetišti, odkud ji do nepoužívaného nákupního centra odvedou indigové modří krvesajní elfové, pardon, někteří jsou vampýři. Nevynalézavé pátrání po vlastní identitě završené nepřekvapivým odhalením, že není homino (člověk), se (marně) pokouší vylepšit okolnost, že jde o androida bojového typu. Veškerá souvislost se S/M žádá.

K celkovému dojmu přispěly věty-perly typu: *Na nic skoro ani neodpovídala, pokud odpověď na ní nedotírala svou nutností;* snad to mělo naznačovat strojovou řeč a myšlení, ale spíše půjde o výraz autorsko-redakorské jazykové bezmoci.

Když jsem narazil na příměr: *Upřímnost jejího gesta byla stejně věrohodná jako věk většiny představitelk šestnáctileté hrdinky v dramatu Romeo a Julie*, po Procházkovsku naprosto neovisející s dějem a ověřil si, že Julii bylo alespoň u Shakespeara třináct, napadlo mě, odkud mohla autorka přijít na těch šestnáct?, když už jsme u toho, tak i Zeffirelli obsadil do role Julie Olivii Husseyovou jako patnáctiletou.

Po tomto zklamání-otřesu jsem začal číst svým tradičním způsobem, tedy od nejkratší povídky k těm delším:

Ondřej Neff: Že by chyba

– zmatená anekdota; papež nejprve vydává encykliku proti výrobě věřících robotů, pak se ukáže, že je jedním z nich.

Povídka je jako obvykle velmi lajdácky napsaná: proč mi

věta: *Vývoj autonomních mechanismů, nesprávně a urážlivě nazývaných roboti, čímž se zraňují jejich city, dospěl ke zlo-
mové metě případá defektní?*

A o pár stranu dál čtu: *Seržantka si toho všimla a chvilku odolávala pokušení ho nahlásit.*

Když to nakonec přeče jen neudělala (ačkoli věta snad dost jasně naznačuje, že po skončení oné chvilky odolávat přestala), nemělo tam stát: *chvilku byla v pokušení ho nahlásit?*

O jakou chybu (inzerovanou v názvu) šlo, jsem nepochopil, že by likvidace lidstva nebyla v původním plánu? A existoval vůbec nějaký? Měl ho alespoň autor?

Stanislav Švachouček: Mladý muž a láska

opět jen anekdota, navíc v ní roboti nehrají takřka žádnou roli a povídka by se snadno mohla přepsat, aby se odehrávala třeba na začátku minulého století. Ani objev, čímž se to prochází láskam není tak úplně původní...

J. W. Procházka: Crash test

Vyvráždovačka, o níž nás editor neopomene upozornit, že byla původně psaná pro sbírku humoristické SF. Autor se také do poslední chvíle nedokázal rozhodnout, co vlastně píše.

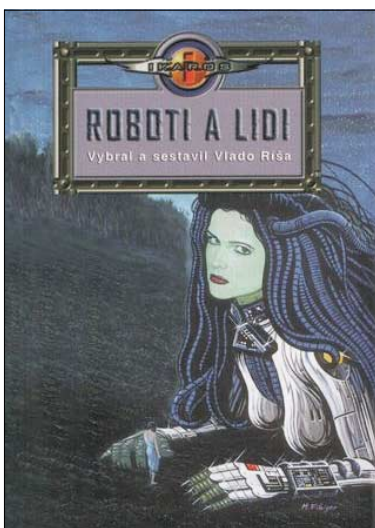
Ve svérázné počtě dílu Jiřího Wolkera najdete prvky hororu, thrilleru, SF, vše v omáčce infantilního humoru (Připomínala třetí Rudou Sonju s mečem, light verze dřevárna). Postavy mění charakter, jak autor zrovna potřebuje, hysterka se změní v heroinu, uťapnutý manžel málem v supermana. Zlé domovní příslušenství, wolkeři, se zpočátku chovají jako autonomní zlovolné inteligence, náhle jsou ale řízené Centrálním Rodinným Automatizovaným Systémem Homologovaným.

To, co začínalo jako antiutopie odlidštěné společnosti, kde stroje již vědí lépe než lidé, co je pro ně (tedy pro lidi) dobré, se přes delirické dickovské scény, kde kybernetický vrah přebírá předsmrtné halucinace svých obětí, nakonec změní ve starý dobrý JWP cyberpunk. Celkový dojem: Guláš, z kterého vám v hlavě zůstanou právě jen ty Wolkerovy verše jako povinné jízdy. (*haha, humor*)

Redakce tradičně „odbitá“: *CRASH si začal sám pro sebe recitovat nonšalantně recitovat verše jeho guru...*, alespoň že za svérázné dělení slova Bli-etzkrieg autor určitě nemůže.

Jaroslav Petr: Mýlit se je lidské

Nelehké soužití lidí a androidů, ze začátku se to trochu vymyká všeobecné selance (hodné stroje vs. zlí lidé), androidi (alespoň ti, o kterých je v povídce řeč) zabíjejí lidi, ale (a to je zajímavé a mohlo by být inovativní) hlavně ty, kteří jim brání dělat svou práci (v posledku zaměřenou na blaho lidstva) co

nejlépe. Pak se to rozmělní a snaha o druhou (a třetí) pointu je již dost rozpačitá.

Překlepy někdy ubírají na srozumitelnosti. *Vyrovná se těmi nejlepšími lidským muzikantům.* Má tam být: **těm, tím** nebo nic?

Jaroslav Mostecký: Svíčkový báby

Po vynikajícím a zcela uvěřitelném úvodu (expozici světa blízké budoucnosti s vyspělou technologií na „výrobu“ androidů, avšak po několika ekologických katastrofách) následuje zdoluhavý střed a trochu zmatený závěr, završený pokusem o překvapivou (a nebo překvapivě drsnou) pointu.

Stejně snadno jako výše zmíněné záporny lze najít i řadu kladů, velmi sympatický je autorův minimalismus, takřka vše důležité dokáže odehrát na venkovském hřbitůvku (šikovně domyšlená a využitá souvislost: již se zase pohřbívá, spalování je jak ekonomicky tak ekologicky nežádoucí).

Vyřazení androidů, kteří unikají likvidaci, nemohou nepřipomenout staré lidi, které již nikdo nepotřebuje, oni však přesto chtějí žít a být užiteční. Možná to některé čtenáře přivede k zamýšlení i nad tímto tématem, třebaže povídka sama je prostá moralizování a didaktičnosti.

Pro mě jde o vrchol(ek) sbírky.

Lucie Lukačovičová: Baudelaire, verze 2.0

Opět povídka, kterou bychom mohli číst již před sto a více roky, ale možná jde o rafinovaný autorčin záměr.

Jen by bylo třeba nahradit Internet zásvětím, původně excelový script přenesený na web duchem mrtvého básníka, studentku rozervaným básníkem, hledajícím inspiraci v říši mrtvých a kámošku matfyzáčku roztržitým žákem T. A. Edisona, který pomocí cívek a kondenzátorů umí komunikovat s dušemi ve světovém etheru, no a sebevraždou na konci by bylo záhodno nahradit odvrácením do blázince (ale to jen proto, že v té době byla totiž hříchem a nebylo výchovné o sebeubijství psát). Nicméně je docela možné, že až za sto let někdo sestaví sbírku kuriózních povídek o tom, jak se prostáccí z počátku jednadvacátého století vyrovnávali s příchodem aplikované informatiky do jejich všedního života, tak bude *Baudelaire, verze 2.0* čten se stejným zaujetím, jako když si my čteme o prvním údivu a podivných očekáváních, které měli naši předkové spojené s příchodem elektřiny.

Anna Šochová: Popelka

Zajímavá parafráze starého příběhu v kulisách blízké, ekologicky neutěšené budoucnosti.

Autorka, aby vtáhla čtenáře do děje, se snaží rozházovat nápovědy příštího dění, ale činí tak na příliš složitým a čtenářsky málo ukotveném pozadí, takže ve chvíli kdy by měl nastat „aha“ efekt, ozve se místo: *tušil jsem, že to nějak takhle dopadne, stačilo málo a přišel bych na to sám*, jen unavené a otrávené, *aha, tak proto se zmiňovala o umírání v nízkém věku a o dalších podrobnostech, které jsem nedokázal využít a jen mě zdržovaly při čtení.*

Jinak se ale povídka čte docela dobře díky autorčině práci s jazykem a hlavně kvůli nepolevujícímu napětí mezi známým příběhem a jeho moderní variací.

Martina Šrámková: Dárek pro Pendera

Další příběh Phila Marlowa, tentokrát na obydleném Marsu nepřilíš vzdálené budoucnosti, který prožívá období, kdy se z pionýrů stávají usedlíci a gangsteři od jisté velikosti se mění v opory společnosti, přičemž ale nezapomínají nic z toho, co jim umožnilo dostat se tam, kde nyní jsou.

Etický problém klonování milovaného zemřelého je ke škodě výborného příběhu příliš rychle nahrazen možností zneužití tuto technologii pro mocensko-politické a obchodní účely, takže se vše dá jednoduše vyřešit pomocí roty samopalníků.

Pár maličkosť mi nesedlo i ve výstavbě děje, tajná laboratoř je hlídaná hůř než večerka na hlavní třídě a při rvačce v podzemních garážích jsem se trochu nudil, ale chápu, že autorka chce zaujmout i fanoušky JFK a našťěstí má smysl pro míru a nepokazí tím jinak svižně napsané dílko.

Vlado Riša: Šmejdi

Kosmický stalker Jarmil Svišťák ví, jak se dostat na zakázanou planetu Had 43. Bohužel jiní zase vědí, že to ví, a krom toho, že jsou to zlí sobečtí parchanti bez zábran, se ani pravidelně nekoupou. Jarmil šťastnou náhodou vše přežije, čtenář se sice nedozví, k čemu je dobrý Zelený krystal, pro který tolik riskuje, a proč jsou najednou dva, ale to by se dalo přičíst nedostatečné Jarmilově zvědavosti, tušíme, že bude zjevně o plody své práce ošizen dřív, než by se i někdo bystřejšího ducha stihl něco dovědět. Navíc to zjevně netuší ani sám autor...

Zkrátka tu jde o hrubozrné akční dobrodružné čtivo, rád bych napsal: které si na nic nehraje, ale hláškařský jed, nefunkční odkazy na oblíbená díla a (nejapné) pokusy o humorná přirovnání bují nejen na pokusech autorů, kteří se snaží přijít s něčím novým a osobitým, ale dokáží pokazit i dílka, jejichž jedinou ambicí je zaujmout a pobavit, jak jsme toho svědkem u Vlada Riši. Pár příkladů za všechny:

... místní forma stonožek o velikosti mexického dolaru.

... strčil mapu do kapsy ufudlané kombinézy (sic).

... jeho smích připomínal skoro ucpaný odtok napůl vypuštěné vany.

Tak tohle je lepší než finále swangu.

Uháněl jako antilopa, když má v patách hladovou lvici.

Do lodi se dovlekl krokem, který by mu nezaviděl ani stolec ty zcela chromý penzista.

Jen několik příspěvků sbírky lze číst s opravdovou radostí, jinak je to spíše práce, ale co bych pro čtenáře Interkomu neudělal. Nicméně jako četba do vlaku sbírka obstojí i jako celek, jen je trochu pojem degradující a zavádějící nazývat to antologií, což v lepších časech znamenalo výbor z literárních děl, protože tady nejde ani o výběr, ale někdy ani o literaturu.

Zdeněk Rampas

Gene Brewer: Svět podle prota, Na světelném paprsku

Těžko by se asi našel někdo ze čtenářů Interkomu, kdo neviděl film K-PAX neboli Svět podle Prota se skvělým Kevinem Spaceym v hlavní roli. Dostala se mi do rukou i knižní předloha filmu, dokonce dvojromán, z pera amerického spisovatele Gene Brewera.

Gene Brewer je povoláním biochemik, který se na psaní vrhl až po padesátce a svůj první román (právě Svět podle prota) psal šest let. A protože málokomu zfilmují hned jeho prvotinu, a ještě s tak hvězdným obsazením, dala se očekávat kvalitní knižní předloha.

Na psychiatrickou kliniku se dostane pacient, který tvrdí, že je cestovatelem z jiné planety. Je velmi inteligentní a vykazuje neobyčejné znalosti z astrofyziky a jiných příbuzných věd. Zatímco Prot, jak si říká, obrací celou léčebnu naruby, jeho lékař a zároveň vypravěč příběhu se pokouší proniknout pod povrch této fascinující bytosti.

Po zhlédnutí zfilmované verze nevyhnutelně následuje debata o tom, zda Prot ve skutečnosti byl nebo nebyl mimozemšťan. Pro obě možnosti najdeme dost argumentů, film obratně balancuje na hranici sci-fi a psychologického dramatu o neobyčejném pacientovi a řešení dilematu nechává na divákovi, kterému tak přichystá velké množství materiálu k přemýšlení a dlouhým diskusím o tenké lince mezi realitou a fantazií.

Z románu jsem ovšem byla nesmírně rozpačitá. Tam, kde se filmu daří kráčet po ostří nože, text jednoznačně vynívá ve prospěch Protovy psychické nestability a čtenář je cirka od poloviny první knihy nucen hýčkanou hypotézu o Protově mimozemském původu nenávrtně zahodit. Je-li čtenář ještě ke všemu sečtělým scifistou, stane se tak mnohem dřív – protože Protovo líčení jeho „mateřské“ planety je tak absurdně sluničkově idealistické, až se z toho člověku dělá špatně. Stačí pár narážek a všemožnými utopiemi a dystopiemi vychovanému fanouškovi je hned jasné, že takhle by to teda nešlo, tohle prostě fungovat nemůže.

A nejen to – autor/vypravěč (neboť text je psán v ich-formě a psychiatr se jmenuje Brewer) se teorii o mimozemšťanovi nepokouší ani trochu podporovat, od začátku je čtenáři Protův stav předkládán jako daná věc a K-PAX jako pouhá iluze, které přece nikdo, kromě ostatních chovanců ústavu, nevěří.

Prot tedy není mimozemšťan, ale je alespoň zatvrzelý levičák, který kolem sebe rozhazuje sympaticky cynické rady o tom, jak bychom se měli víc starat o svou planetu a radikálně změnit lidskou společnost. Některé jeho názory mohou získat čtenářovu přízeň (například oprostít se od náboženství), jiné jsou stejně absurdní jako Protovy popisy života na K-PAXu. A samozřejmě nepramení z toho, jak to jinak a lépe dělají vyspělejší mimozemské civilizace, nýbrž jsou pouhými výplody Protovy choré mysli. Což je škoda, protože méně vnímavý čtenář

by je mohl zahodit jako obyčejnou blbost, přestože mnohých z nich zasluží pozornost a alespoň minimální zamyšlení.

V průběhu obou knih odhalujeme nejen hlubiny Protovy psychické nemoci, které nakonec odhalíme úplně ve vrcholném happyendu, ale také odkrýváme slupku tajemného povolání psychiatrů, nahlížíme do hlav a životů ostatních pacientů a dozvídáme se mnoho netušeně zajímavého. Škoda jen, že z mimozemšťana zůstane pouhých pár nevysvětlených otazníků.

Na formě obou románů je vidět, že autor je spíše vědec než spisovatel. Text působí hrubě, jako čerstvě nahozená zeď nebo neopracovaný kámen. Sdíljuje sice čtenáři vše podstatné a vyhýbá se zbytečnému plkání, nicméně chybí mu jakási vybroušenost, zralost. I to má ovšem své kouzlo, skutečně máte při čtení pocit, že čtete zápisky psychiatra a ne uměleckou fikci.

Vypravěč románu se také zhlédl v Protových typografických zvláštnostech – například všechna vlastní jména píše důsledně

s malým písmenem (proto malé p v názvu knihy – film se tohoto nedrží), kromě názvů označujících planety a jiná vesmírná tělesa, které píše verzálkami. Je to jistě zajímavý způsob, jak oživit psaný text, nicméně mně začal být velmi rychle protivný.

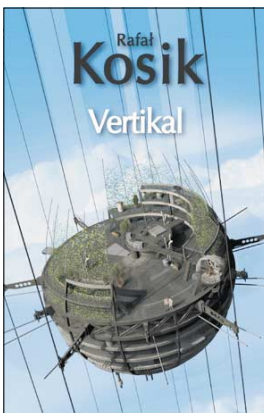
Dvojromán Svět podle prota a Na světelném paprsku můžu navzdory všem námitkám doporučit jako skvělou odpočinkovou četbu pro všechny, zajímavou náhledem nejen do světa psychiatrické léčebny, ale i do prapodivných světů jejich pacientů, ovšem scifista, notabene náročný scifista, zůstane nespokojen.

Gene Brewer: Svět podle prota / Na světelném paprsku, vydal Knižní klub 2008, přeložil Richard Podaný

Lenka Weingartová

Rafał Kosik: Vertikal

Svět nevypadá, jak by měl, ale pokud jste v něm prožili celý život, tak si toho ani nevšimnete. Ve Vertikalu žijí lidé v ocelo-

vých městech šplhajících po lanech. Směřují k bližší neznámému cíli. Neznají budoucnost a minulost je nezajímá. Jediný člověk chce přijít na to, proč jeho svět vypadá právě takto. Intuice mu napovídá, že Nebe, jež ho ze všech stran obklopuje, není tím nejlepším místem k životu. Aby poznal pravý účel světa, vyráží hledat stavitele měst.

Laser-books, přeložil Robert Pilch, obálka Rafał Kosik, brož, 368 stran, cena 275 Kč

Opožděná recenze na román Cesta – Knihu roku 2008

Postkatastrofických románů jsou desítky. Toto téma patří do sci-fi literatury dlouhá léta. Snad nejnámějším a jedním z nejpovedenějších je Den trididů britského spisovatele Johna Wyndhama z roku 1951. Od jeho dob bylo variací na svět, kde už nežijí skoro žádní lidé, napsáno mnoho. Jen málo z nich lze ovšem považovat za zásadní...

...(jednou z nich je třeba Zpěv drozda Waltera S. Tevise z roku 1980) a téma jako takové sloužilo v poslední době spíše jako kulisa tu více tu méně vydařeným hollywoodským filmům (Šílený Max, Vodní svět, Pošťák, Bojiště země).

Málokdo by proto čekal, že se v literatuře může objevit ještě další zpracování, které by přineslo něco nového. Pulitzerova cena 2007 pro Cormaca McCarthyho za jeho román *Cesta* však jasně ukazuje, že tematika není mrtvá ani dvacet let po skončení studené války.

O románu *Cesta* se dá říci to samé, co kdosi prohlásil o filmu *Million Dollar Baby* Clintu Eastwooda. Také on přišel s příběhem, který byl vyprávěn mnohokrát. Kritiky však o snímku mluvily jako o filmu, který byl natočen, jako by žádné podobné před ním nikdy nevznikly. Jako by byl oním prapůvodním, krystalicky čistým předobrazem, podle kterého budou ostatní opisovat.

Podobně působí i McCarthyho román. Autor odmítl vzít na vědomí, že se vydal dobře prošlapanou pěšinou, a udělal z ní velkou *Cestu*. Ještě nikdy nebyli hrdinové postkatastrofického románu zahrnutí tak daleko k hranicím samého lidství, jako je tomu zde.

Otec a syn. A Bůh, který s nimi není, který není nikde. To jsou všechny tři postavy románu. O prvních dvou přitom víme ještě méně než o Bohu. Odkud jdou? Jak dlouho? Co se vlastně stalo? Ani na jednu ze zásadních otázek nedostaneme odpověď. Víme jenom, že otec se synem míří na jih, protože další zimu na severu by nepřežili, a to, že nesou světlo. Že oni jsou ti hodní. O nic jiného v díle nejde. Myslíte, že je to málo? Naopak. Je to až příliš na to, aby čtenáři mohli knihu dočíst bez kladení dalších a dalších otázek. Sami sobě.

Dvojice prochází bezútěšnou, nastokrát vyrabovanou krajinou zasypanou popílčkem, plahočí se na jih v obavě, že narazí na někoho silnějšího, kdo nebude patřit k „hodným“. Kanibalismus je v dobách, kdy už všechny zásoby došly, daleko rozšířenější, než byste čekali. A právě kontrast mezi hrůznými scénami ze zpusťového světa a mezi rozhovory otce se synem a jejich snahou o žití podle mravního zákona, i když hvězdné nebe není vidět již léta, činí z *Cesty* dílo, které nemůže nechat chladného nikoho, kdo se do něj začte.

Hrdinové – a i přes svou obyčejnost jsou to možná největší literární hrdinové nového tisíciletí – však ze všeho nejvíce ne-

bojují s bandity, ale sami se sebou. A co bylo vůbec nejstatečnější, co jsi kdy udělal? ptá se syn. Že jsem dneska ráno vstal, řekl otec. K zesílení pocitu vyčerpanosti a nedostatku sil si pomáhá McCarthy i sázbou svého díla. Nenajdete v něm jedinou uvozovku, ani věty uvozovací se v textu skoro nevyskytují. Promluvy plynou řádek za řádkem, postavy jsou jen dvě a moc dobře vědí, kdo co říká. Vědět to bude i čtenář, protože nikdo jiný než oni dva na stránkách není.

Hlavním poselstvím románu je nejspíš myšlenka, že člověk by neměl ztrácet naději. Neměl by ji ztrácet ani ve světě, kde už žádná naděje nezbyvá. Tou jedinou, kterou hrdinové mají, jsou pro sebe oni sami. Otec, s jehož myšlenkami nás narozdíl od chlapcových McCarthy seznamuje, vidí v synovi dílo boží. To jediné, proč má cenu neskončit polovičatě bytí na světě, které ho už nezbyvá téměř nic.

Proto se plahočí stránku za stránkou, kilometr za kilometrem, celí vyhládlí. A čtenáři jdou s nimi. Stejně hladoví jako oni, aby se dozvěděli, jestli se jim podaří donést onu symbolickou pochodeň někam, kde bude moci svítit.

Je mi jasné, že sis myslíš, že umřeme.

Jo.

Jenže jsme neumřeli.

Ne.

Tak jo.

Můžu se tě na něco zeptat?

Určitě.

Kdybys byl pták, mohl bys vylétnout tak vysoko, že bys viděl slunce?

Myslel jsem si to. To by bylo pěkné.

To by bylo. Tak co, můžeme?

Ano.

Zarazil se. Kde máš flétnu?

Zahodil jsem ji.

Tys ji zahodil?

Ano.

Tak jo.

Tak jo.

Podobně působivé knihy nevycházejí často. A je to dobře. Kdyby jich bylo víc, nebylo by snadné je číst a srovnávat se s otázkami, které nám autor pokládá. McCarthy neapeluje, neagituje, ani nevyhrožuje. Jen se na nás dívá pohledem k smrti vyzáblého malého kluka, který se svými velkýma očima vypadá tak trochu jako anděl. I to je víc, než se dá kolikrát snést.

Knihu ocenila i československá Akademie SF, F a Hororu, když jí udělila ocenění *Knihu roku 2008*.

Richard Klíčník

Naděje a beznaděje: McCarthyho Cesta

Prosinec – Karel Toman

Šla do Betléma rovná cesta,
zářila hvězda, všechno bylo prosté.
A za nábožných písní
sny otců našich věčně putovaly
po starém mostě.

Byl, nebyl Betlém?
Však na tom mostě rozmarýna roste
a poutničkové věrní tiše obrátí se,
když místo spasitele
čeládku chlěvní najdou.

A vracejí se domů s vírou,
že za rok hvězda stane jistě nad Betlémem
a ta již neoklame.

Karel Toman napsal sbírku *Měsíce* v období první světové války. Každá báseň je pojmenována podle jednoho ze dvanácti měsíců v roce, skládá se celkem ze třinácti veršů a v době těžké pro český národ poskytovala jedna každá to, čeho se nedostávalo – naději. Kdybychom chtěli báseň rozebírat, rozsah této recenze by nestačil. Přesto si čtenář zajisté všiml hlavních motivů, dovolím si je uvést i sám – cesta a naděje.

Cesta je, překvapivě, i hlavním motivem románu *Cesta*. Románu, který byl oceněn Pulitzerovou cenou a jehož autor napsal scénář k oscarovému snímku *Tahle země není pro starý*. To už samo o sobě stojí za pozornost. Dílo se odehrává v postapokalyptickém světě, ale pokud čekáte, že se dozvíte světovou historii od pádu meteoritu, útoku mimozemské civilizace nebo jaderné války, rovnou si nechte zajít chuť. *Cesta* je o cestě. Otec a syn (v celém příběhu nejsou použita jména) dospějí k názoru, že další zimu na severu by už nepřežili. Vydají se na jih, a nakonec na jih dojdou. Čekáte něco víc? A tohle vám nestačí?!

McCarthy bravurně pracuje s minimálním počtem prostředků, které si sám vytváří – a omezuje. Nejde jen o prostředí

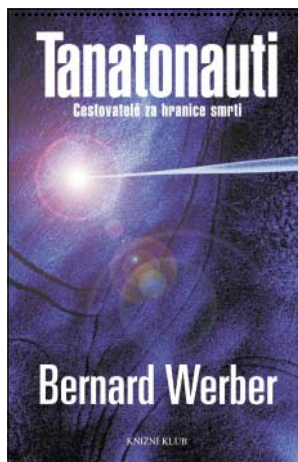
(všechno pokrývá popílek, špatná viditelnost, špatně dýchateľný vzduch, města jsou vyliďněná, světu dominují výjevy jako z Pompejí), ale o každý detail – konverzace otce a syna (nejčastějším výrazem je „Tak jo“, které má ovšem celou škálu významů), popisnost (otec se synem ujdou mnoho kilometrů, ale o jejich cestě se dozvíme poněkud kuse), o kontakty s okolním světem (jsou, ale jsou nejisté, bojácné) a o výrazové prostředí vůbec (omezená, opakující se slovní zásoba).

Kniha nemá žádný vrchol, nekoná se poslední zápas o přežití lidstva ani nic podobného. *Cesta* pouze plyne. Konec je začátek a začátek je konec, lépe řečeno mohl by být, prostředí zůstává stejné, postavy jsou přetvářeny jen málo a lehce. To ale nemění nic na brutalitě a ponuřosti některých scén. Jídla je v postapokalyptickém světě málo a z mnoha lidí se stávají kaniibalové. Když jídlo dojde a nechcete lovit ostatní přeživší, máte dvě možnosti: a) zemřít hladem, b) hledat a snad i najít nějaké zbytky ve zničené, mrtvé Americe. Další rady počestným pocestným? Roušku přes ústa. I ta vám pravděpodobně nepomůže, zkuste ji často měnit, vzduch zde nepatří k nečistším. Chcete jít přes noc? Nechoďte. Zmrznete. Čeho se vyvarovat? Nezůstávejte na dešti, prší často a mokrá člověk je v noci zmrzlý člověk. A poslední – sbírejte vše, co můžete. V TOM-HLE světě se vám to může hodit. Za „to“ si dosadte – cokoliv.

Cesta je varovnou americkou postapokalyptickou vizí o světě, ve kterém zůstaly lidem pouhé střípky nadějí. Tyto střípky jsou shrnuty v názvu, okřídlený verš praví, že i cesta může být cíl – a právě tak je tomu zde. Otec a syn jdou vstříč svému osudu, ať je jakýkoliv. Nevzdávají se. Nezůstávají stát. Nemění se ve zrůdy v okolí, které k tomu vybízí. Ve světě, kde silnější přežije, se drží zbytků lidskosti, ctí zákony a pravidla dávno zapadaná prachem. To, co před skoro sto lety napsal Toman, se v méně zhuštěné formě objevuje v McCarthyho *Cestě*. To, co bylo Tomanem řečeno českému národu, vypráví McCarthy celému světu (ovšem s americkými realitami). Víra v naději ve světě, který už naději nedává.

Hodnocení: 90%

Jan Křeček

Tanatonauti – Cestovatelé za hranice smrti

Přednedávnm jsme referovali o návštěvě úspěšného francouzského spisovatele Bernarda Werbera v Praze a slibovali vydání jeho knihy *Tanatonauti*. Bernarda Werbera (*1961) známe jako autora, jehož díla se vzpírají žánrovým škatulkám. K sepsání prvního románu *Mravenci* potřeboval dvanáct let (dokonce si doma nainstaloval umělé mravenišť), ale výsledkem byla neotřelá próza, kterou doplnil dvěmi pokračováními.

Jeho bibliografie čítá šestnáct titulů – společné pojítko jeho tvorby představuje balancování na hraně mezi uměleckou a vědeckou fikcí, či – jak tvrdí s oblibou sám Werber – filozofie v akci. Nejpopulárnějšími z jeho děl jsou ale *Tanatonauti*, velká moderní epopěj pronikající k tajemství smrti.

Na počátku příběhu *tanatonautů* je otázka stará jako lidstvo samo: Co se stane s člověkem po smrti? *Tanatonauti* se vydají prozkoumat poslední neprobádaný kontinent. Dostanou se za hranice naší představivosti a octnou se v prostoru, kde rozluští záhady pronásledující nás od nepaměti... Je jejich cesta uskutečnitelná? Jak asi dopadne? A co si s jejich poznatky člověk počne? Vydal Knižní klub, 2009, 544 stran, 339 Kč

Artušovské legendy stokrát jinak

Porozhlédneme-li se po současné knižní a filmové produkci, můžeme bez nadsázky konstatovat, že žijeme ve zlatém věku fantastické literatury. V záplavě literatury vyložené brakové se čas od času objeví kniha, která si zaslouží pozornost. Většinou proto, že je nadprůměrná. Někdy i z jiných důvodů. Charakterizujme tento druhý případ jako knihy *nadějně*.

Karolina Ticháčková (nar. 1992), studentka pražského víceletého gymnázia s humanitním zaměřením, začala psát svoji prvotinu *Proč kouzelník nečaruje* v pouhých třinácti letech, aby ji bez velkého mediálního rozruchu v roce 2008 vydala. Tak se stala jednou z nejmladších českých autorek. Už tento přídomek může vyvolávat pochyby o kvalitách knihy. Napsat román přece jenom není snadné, natožpak napsat román bez výraznějších životních zkušeností, bez předchozí publikace povídek v literárně zaměřených časopisech, bez předchozích zkoušek ohněm v podobě absolvování několika škol, radikálních rozhodnutí, útrap nejméně lustigovského stylu... Ale proč by, krucinál, nemohla i takto mladá autorka vydat kvalitní knihu?! Pojďme tedy zjistit, zda a nakolik kvalitní *Proč kouzelník nečaruje* je.

Autorka vychází a přímo čerpá z artušovských legend, v knize se setkáváme s králem Artušem, siry Lancelotem, Percivalem, Gawainem, Galahadem, krásnou Guinevrou, lady Morganou, zrádným Mordredem a čarodějem Merlinem. Vše se odehrává v Anglii, ale čtenář doputuje s hrdiny až k Edinburgu a při hledání Svatého grálu se ocitne ve městě na bázi bájně Atlantidy. Jméno a lokalitami ovšem podobnost s proslulými legendami končí. Ticháčková si nebere servítky a s ironií a sarkasmem překrucuje bájně vypravování podle vlastních představ. Merlin (a odtud vychází název knihy) ani zdaleka nepřipomíná děsivého mága, dneska bychom jej nazvali spíše potrhým vědcem se zájmem o chemii a fyziku, na tehdejší dobu nevšedními znalostmi a přehnanou vášní pro pojídání jablek, rytíři Kulatého stolu sice vyrážejí za vznešeným posláním, nicméně jeden téměř nechtěně zradí, další podlehne Merlinovu vlivu a vypraví se bůhví kam, posledního, Lancelotovi, se nevede o nic lépe – autorka se opět přidrží legend a využívá jeho avantýru s Guinevrou, manželkou krále Artuše. Některé postavy jsou přidáné (Artušův syn Patrik, panoší rytířů Kulatého stolu, kteří se chovají rytířštěji než samotní rytíři), některé rekvizity jsou transformovány k nepoznání (Svatý grál = Sangreal = město; konkrétně jej charakterizuje Merlin: „Sangreal je něco mnohem důležitějšího. Je to staletá moudrost. Vědění, jehož postup nezpomalovaly hloupé a zbytečné války. Sangreal je totiž město. /.../ Pochází z něj většina učenců a filozofů, které vaše kultura zná. Archimédes, Marcus Aurelius, Hippokratés, já /.../“, s. 138).

Autorka nás příběhem provází prostřednictvím několika příběhů s různými hrdiny, které spojuje jenom fakt, že přísluší k artušovským legendám. Příběh tedy není tvořen jedinou jasnou linkou, ale množstvím rozvětvených odboček. Přestože Ticháčková jednotlivé kapitoly zvládá, absence hlavního příběhu je znát. Kniha končí nejasně, není zřejmé, co bylo jejím tématem, zda osud Anglie v Artušových rukou, Merlinovo přežití nebo zrada některých rytířů Kulatého stolu. Jednotlivé kapitoly jsou krátké, občas působí dojmem zrychleného filmu nebo spíše scény, kterou čtenář vidí z jedoucího vlaku – mihne se záblesk události, která by si zasloužila i rozsáhlejší popis, ale kniha už pokračuje na úplně jiném místě dalšími událostmi. Najdeme i místa, kde se postavy chovají nelogicky, např. při Lancelotově uvěznění.

V opozici k předchozím nedostatkům stojí autorčin vynikající smysl pro humor. Jde zejména o celou merlinovskou linii knihy (při prohlídce Merlinova hradu navštíví Percival s panošem Seamusem i sklepení: „Celá místnost byla plná kouře, všemožných baněk a podivných předmětů. ‚Magie,‘ zašeptal bázlivě. ‚Kdepak magie, chemie, přátelé. A trocha fyziky a trocha...‘ přičichl k nejbližšímu kotlíku, ...polévky,‘ usrl. ‚A jelikož ta polévka chutná po mědi, předpokládám, že v kotlíku s bronzem bude mrkev,‘ smutně položil naběračku. ‚Víte, pokolikáté se mi to už stalo?‘ ‚Podruhé?‘ riskl to Seamus. ‚Po třetí. Minule to byl celer. A předtím petržel.‘“ , s. 23). Nezanedbatelná je i schopnost využívat dobové reálie a všeobecné znalosti chemie, fyziky a historie (v pouhých třinácti letech!).

Za zmínku stojí i zpracování – kniha je udělána velmi pečlivě, obálka není nijak křiklavá, jak naneštěstí bývá u fantasy zvykem, naopak, tvoří ji jednoduchý nápis a drobná ilustrace stromu, desky jsou na omak velmi příjemnou napodobeninou kůže. Čtenář knihu zakoupí i s příslušenstvím – záložkou a přílohou ve formě CD se čtyřmi písněmi skupiny Blackmore's Night, která se inspiruje původní keltskou a irskou hudbou.

Proč kouzelník nečaruje Karolíny Ticháčkové je kniha zajímavá, přestože není nijak vynikající. Zaslouhuje pozornost a podporu. Vyčnívá z běžné produkce tematicky (humoristická fantasy na motivy artušovských legend není nijak běžná, v Čechách je humoristická fantasy vůbec ojedinělá), zpracováním a v podstatě i myšlenkou. Jednoduše se zamýšlí nad principy lásky, zrady, víry a cti a dle potřeby je karikuje nebo naopak prohlubuje. Zatím na ně nedosahuje, ale pokud bude autorka pokračovat, je pravděpodobné, že přijdou i ceny a uznání.

Proč kouzelník nečaruje Karolíny Ticháčkové je kniha zajímavá, přestože není nijak vynikající. Zaslouhuje pozornost a podporu. Vyčnívá z běžné produkce tematicky (humoristická fantasy na motivy artušovských legend není nijak běžná, v Čechách je humoristická fantasy vůbec ojedinělá), zpracováním a v podstatě i myšlenkou. Jednoduše se zamýšlí nad principy lásky, zrady, víry a cti a dle potřeby je karikuje nebo naopak prohlubuje. Zatím na ně nedosahuje, ale pokud bude autorka pokračovat, je pravděpodobné, že přijdou i ceny a uznání.

TICHÁČKOVÁ, K. *Proč kouzelník nečaruje*. Praha : Observatoř Media, 2008, 197 stran, cena 221 Kč. **Jan Křeček**

První dojem z prvního dílu (Rtuť Neala Stephensona)

Podzim 2008 přinesl do českých knihkupectví dvě zajímavá díla, která jistě zaujala většinu čtenářů literatury SF, máme na mysli romány *Rtuť Neala Stephensona* (Talpress 2008) a *Konec světa & Hard-boiled Wonderland* Harukiho Murakamiho (Odeon 2008).

Rtuť je prvním svazkem velkoryse pojaté trilogie *Barokní cyklus*, jejíž další díly se jmenují *Zmatek* a *Systém světa*. Už první díl má přes tisíce stránek, takže se Stephenson rozmáchl skutečně zešířena. Fanoušci SF ale při četbě zažijí jisté zklamání, protože *Rtuť* neobsahuje žádné fantastické prvky. Nepochybně v knize vystupují postavy, které se v reálném světě nemohly setkat, či vykonají cosi, co reálně nevykonaly, což je ovšem skutečnost, kterou prakticky žádný čtenář nepozná. Děj se odehrává v době od 60. let 17. století do 20. let 18. století a je velmi podrobným místo- a ideopisem světa barokní a raně osvěcenské doby. Nejblíže má tedy *Rtuť* k dílům tzv. „steampunku“, jako je např. *Mašina zázraků* W. Gibsona a B. Sterlinga.

Stephensonův román (stále hovoříme o 1. dílu!) se tedy jeví jako opulentní historický román plný děje, idejí a postav, odehrávající se převážně v Anglii, Francii, Německu, Nizozemí, Americe a jinde. V druhé knize (*Král vagabundů*) zavede autor čtenáře dokonce do Čech a jednou či dvakrát padne zmínka o J. A. Komenském. Stephensonovi se nedá upřít vybraný styl a dokonalé vypravěčské schopnosti; lehce rozvíjí příběh a doslova ho tká bez zaškrbnutí, a přitom se cítí dobře v jakémkoli prostředí, v libovolné části světa. Příběh je bohatě zalidněný a postavy jsou výborně charakterizovány, takže se čtenáři nezapletou v klubko pobíhajících a chaoticky jednajících figurek.

Autor suverénně popisuje jak velké historické události, např. požár Londýna r. 1666 nebo bitvu s Turky u Vídně 1683, tak detaily každodenního života včetně oblékání, stravování nebo fungování univerzity či burzy. V tomto ohledu má čtenář dojem, že není nic, co by Stephenson o životě v 17. století nevěděl. (Podobný pocit jsme měli v poslední době při četbě nepřekonatelně děsivého *Terroru* Dana Simmonse.)

Je ovšem otázkou, kolik běžných čtenářů četbu trilogie vydrží do konce. Jistě, Stephensonovy romány si nekupují právě „běžní“ čtenáři, ale jenom ti, co něco vydrží – vždyť už *Kryptonomikon* dal každému dost zabrat, a to má jenom asi 950 stran.

Ve *Rtuti* nás nejvíce zaujala kniha první, konkrétně části, kde vystupuje mladý Isaac Newton, zatímco kniha druhá o vagabundovi Jackovi trpí snad jistou bezbřehostí a není jasné, jaký smysl v celém příběhu má či bude mít: celá historie Jackova útěku od Vídně až do Nizozemí patří k méně záživným pasážím. Naopak zajímavou postavou je sporadicky se objevující filosof a matematik Gotfried Wilhelm Leibniz. Úžasný je též začátek knihy třetí, kde je v části *Palác Whitehall* sugestivně zachycena smrt krále Karla II. v roce 1685.

Historických postav je v románu vůbec celá řada a v dalších dílech se jistě setkáme s dalšími. Ve *Rtuti* je značná po-

zornost věnována – kromě filozofů – např. příslušníkům vysoké anglické šlechty a přímo rodu Stuartovců.

Na závěr tedy shrňme, že *Rtuť* je výjimečné dílo, ve kterém si ovšem s chutí počtou spíše fandové klasických historických románů než scifisté. Ostatně nezbývá než se nechat překvapit, do jakých reálných či vymyšlených světů, včetně myšlenkových, nás Neal Stephenson zavede ve zbývajících dvou svazcích.

Pro čtenáře SF, které takováto díla na hranici historického a fantastického románu přece jenom oslovují, můžeme doporučit ještě několik dalších, podobných. Především jsou to *Ostrov věčejšího dne* (Argo 2001) Umberta Eca, *Arabská noční můra* (Arcadia 1994) Roberta Irwina nebo *Papežův nosorožec* (Talpress 2000) a *Lemprièreův slovník* (Arcadia 1994) Lawrence Norfolka.

Poznámka na závěr. Není nikomu divné, že poslední tři ze čtyř právě uvedených knih přeložil jeden a týž překladatel, a sice Tomáš Hrách???

Marek Küchler
Stephenson, Neal: *Rtuť*, přeložili Hana a Martin Sichingerovi, 1. vyd., Praha: Talpress, 2008, 1032 s, cena: 799.- Kč

Charles Stross: Archivy hrůz

Představte si studenou válku, kde na jedné straně stojí lovecraftovské hrůzy, prosakující trhlinami do našeho rozměru. Představte si, že nejlepší obranu proti nim nezajišťují „primitivní“ rituály hermetické magie a okultismu, nýbrž vysoká matematika a programování. Jaké budou tajné služby, zajišťující spokojený spánek občanů své Země?

Charles Stross patří k čerstvým autorům fantastiky, do kterých čtenáři vkládají velké naděje. Zatím se prezentoval především jako zběsilý ohňostroj netradičních nápadů a divokých literárních koktailů a Archivy hrůz jsou jen dalším důkazem jeho pestré imaginace.

Přestože jde o originální a velice čtivý text, já osobně bych snesla komplikovanější zápletku a lepší prokreslení postav, ačkoliv to druhé asi nikdy nebude Strossova silná stránka, spíše bude mít vždy co dělat, aby se mu podařilo jeho explodující imaginaci zkrotit do podoby písmenek. A tím jsme se dostali k velikému plus Archivů hrůz. Je to něco nového, netradičního, nápaditého a místy ironického. Kromě toho je Bob Howard (typický hacker mající problémy s disciplínou) žhavý kandidát na okamžitě sympatie každého fana science-fiction.

Velkým bonusem je brilantní úvod Kena MacLeoda a doslov samotného Charlese Strosse, které potěší každého, kdo se snaží do světa fantastiky proniknout trochu podrobněji.

Takže pokud hledáte něco nového, netradičního, zároveň ovšem akčně odpočinkového, pokud se chcete podívat jak na horor, tak na technologie novými očima, Archivy hrůz už čekají.

Zuzana „Lament“ Kocurková
Stross, Charles: *Archivy hrůz*, přeložili Hana a Martin Sichingerovi, 1. vyd., Praha: Talpress, 2007, 448 s, cena: 213.- Kč.

Kniha, o které se mluví (i mezi scifisty)

K hitům podzimního knižního trhu v loňském roce se přiřadil i český překlad románu Jonathana Littella *Laskavě bohyně*. Kniha vyvolala poprask ihned po svém vydání a autor za ni obdržel Goncourtovu cenu za rok 2006, neboť bilingvní Littell, napůl Francouz, napůl Angličan, ji napsal francouzsky. Ve Francii se prodalo na 800 000 výtisků a okamžitě následovaly překlady do němčiny, hebrejštiny, polštiny a angličtiny, nicméně kritika přijala knihu rozpolceně – část ji pokládá za největší literární událost naší doby, část naopak za staromódně podbíživou záležitost – za komerční prózu, která spojuje pornografii, detektivku, horor a šestákový román s turistickým průvodcem a monografií o holocaustu. Detailní popisy násilných scén a sexuálních úchylek hlavní postavy, dr. Maxmiliána Aueho, který vlastně vypráví příběh svého života, vedly k obvinění autora, že napsal pornografii a triviální kýč. Tolik z doslovu Tomáše Chrobáka.

Mám-li uvést, jak kniha působila na mě, mohu to shrnout velmi jednoduše. Je to román-chorobopis, a to dvojitý. Jednak chorobopis psychopata Maxe Aueho, jednak chorobopis nacismu. Ačkoli děj vypravuje v první osobě přímo hlavní postava, podává jej s klinickým odstupem, i při popisu těch nejdrastičtějších scén chybí jakékoli citové zaujetí, mnohokrát se zde zdůrazňuje, že se nejedná o nic osobního, že vše ze všeho vyplynulo jenom logicky, racionálně. Dr. Aue se tak jeví jako naprogramovaný robot, kdyby nebylo jeho perverzního sexu, který prozrazuje, že v pravě v jeho robotovitosti se skrývá psychická úchyłka. A proto se stává jako student nadšeným přívržencem německého nacionálního socialismu, informátorem SS a po ukončení právnického studia již jako důstojník této organizace pověřencem Sicherheitsdienstu a členem Himmlerova štábu. Spolupracuje s mnoha prominentními nacisty, tedy válečnými zločinci, např. s Eichmannem a Hössem, velitelem Osvětími. Tím vším je Littellův román také klinickou studií nacismu, klinickým obrazem černé gardy SS a popisem, jak choroba národního socialismu v této jeho baště probíhala.

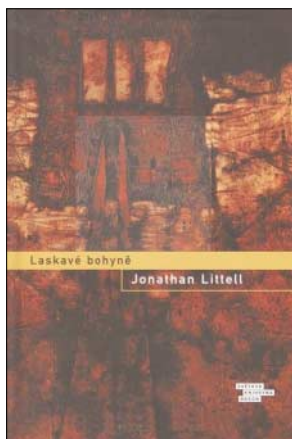
Littellův román-chorobopis mi pak připadá jako dokonalá ilustrace Jungovy psychoanalýzy (mimořádně, jeho jméno se textem mihne, protože u Junga studuje Una, Maxovo dvojče). Sledujte se mnou – malý chlapec nemůže odpustit matce, že poté, co ji opustil jeho otec, německý důstojník, se znovu provdala za Francouze. Vyrůstá na francouzské Riviéře, kde je nahota běžná, a to obě děti přivede k tomu, aby našly vzájemnou útěchu ve svých tělech. Když se na to přijde, je každé z dvojčat posláno do jiného internátu, což Maxovu nenávist k matce a francouzskému otčímovi vybičuje do vražedného extrému. Z internátu odjede studovat do Německa, kde představuje pro nacionální socialismus ideální materiál. Maxův vztah k sexu se po incestu vyvíjí pokriveně, sestra Una se stává jeho sexuální obsesí, nemůže navázat normální vztah se žádnou že-

nou a ventil nalézá v homosexuálních náhodných poměrech. (Ožení se až po válce, ale hlavně z důvodů „krytí“, aby nevyčníval z řady.)

Paradoxem knihy, a tedy i hlavního hrdiny je, že jeho sexuální orientace je silnější než ideologie, které je oddán. Přestože značně riskuje, protože u SS se homosexualita trestala smrtí. Jeho horlivá služba nacistickému programu, především příspěvek ke „konečnému řešení“ židovské otázky, se dá vysvětlit jako nevědomá kompenzace, již vyrovnává svoje „selhání“ těla. Po vypuknutí války se SSSR se stává příslušníkem „zvláštních komand“, která „řeší“ židovskou otázku (rozuměj, vybijí Židy včetně žen a dětí) napřed na Ukrajině a pak na Kavkazu. Popisy těchto zvrstev pak autor pojednává chladnými očima důstojníka SS, převědčeného nacisty. Přitom se mu daří až ďábelsky dokonale předat čtenáři myšlenky takového člověka. Někdo by asi čekal, že jsem měl napsat „city takového člověka“, ale Sturmbannführer Aue žádné city nemá – aby se jich zbavil, neustále se analyzuje, vše převádí do roviny „racionálních“ úvah – pochopitelně „racionálních“ z pohledu nacisty. Zde si pak musí čtenář dávat pozor, aby nepřistoupil na jeho argumentaci, musí si uvědomit, že chybný je již základní předpoklad – naprosto scestná interpretace

Darwinovy evoluční teorie – a pokud tento okamžik propaše, budou se mu zdát Aueho vývoje logické a nevyvrátitelné. Koneckonců tak je to se všemi ideologiemi – jakmile přistoupíte na její vidění světa, zdá se vám, že všechno na sebe logicky navazuje. Mozek sice ošidit můžete, ale tělo ne – jak seznává i dr. Aue. V roklí Babí Jar u Kyjeva, kde na něho přišla řada, aby dorážel ještě žijící popravené Židy, se rodí jeho žaludeční neuroza, která ho bude až do konce života pronásledovat nenadálými záchvaty zvracení. Jungovská je také postava Maxova přítele Thomase, hrdinova zlého našeptavače, ale také sexuálně zdravého cynika s vychytralejším charakterem. Je to tedy jakési alter ego hlavní postavy, v jehož mazanosti je alespoň něco lidského – to, co mu Aue marně závidí.

I člověku, který o SS a holocaustu něco ví, přináší kniha několik nových momentů. Především se zmiňuje o děsu, jaký vyvolal u popravčích komand dodatečný rozkaz, že takto budou likvidovány i židovské ženy a děti. Dále je zajímavé, že nacistická propaganda během ruského tažení beze zbytku ztotožnila židovství s bolševismem, a že popravčí komanda SS netvořili ani tak Němci, ale v převažující míře kolaborující Ukrajinci. Littell také plasticky líčí, čím byl německý vyhlazovací systém tak účinný – dokonalým byrokratickým zvládnutím jakéhokoli zadaného úkolu, kde každá akce musela být přesně zachycena na formulářích a současně kontrolována inspekčními složkami, které odevzdávaly svoje nezávislá hlášení. To vše se statisticky zpracovávalo a výsledky se používaly k neustálému „vylepšování“ procesu. A co také překvapí, je značné

procento vysokoškolsky vzdělaných odborníků ve velení „zvláštních útvarů“ SS. Nebyli to tedy žádní primitivní sadisté, ale lidé s rozsáhlým klasickým vzděláním, milovníci barokní hudby a znalci literatury, jak tomu je v případě dr. Aueho. Mělo by se říci, že byli kultivovaní, kdyby to neznělo tak nepatřičně. Samozřejmě že během času si tato služba skutečné sadisty přitáhla. A právě to dr. Auemu vadí, vidí v tom „znesvěcení“ národně sociálních ideálů, protože Židé se přece musí likvidovat chladným rozumem a „sterilně“ – je to přece chirurgická operace, která má německému *Volku* zachránit život. Littell zajímavě zdůvodňuje krutost a surovost esesáckých dozorců v koncentračních táborech – i přes veškerý výplach mozku jim denní praxe ukazovala, že věznění lidé se od nich v podstatě neliší a tudíž že rasová teorie, které slouží, je falešná – a o to více byli krutí, o to více své oběti zabíjeli, aby neměli před očima to, co jejich víru narušovalo. Připomíná mi to mechanismus, který zhusta nutí příslušníka jakékoli víry, aby nenáviděl každé nevěřícího – prostě proto, že svou nevírou ohrožuje jeho víru, že ji popírá již svou prostou existencí.

Aueho přísně ideologický postoj ale vyvolá u primitivnějších kolegů nelibost a hlavní postava románu je za trest přeložen do stalingradského kotle.

Pasáž, v níž autor líčí pobyt dr. Aueho v obklíčeném Stalingradu, je podána jako noční můra – jako děsivý sen, který splývá natolik s realitou, až se od ní nedá odlišit. Literárně je to asi nejpůsobivější část knihy. Ostatně Littell v textu často pracuje se sny a tím jenom podtrhuje jungovský základ svého díla. Pak se děj vrací do Berlína, kde se Aue stává Himmlerovým přidělenцем pro „pracovní nasazení“. Nacistům totiž už teče do bot a Židé jsou příliš vzácným zdrojem pracovní síly na to, aby se jenom tak likvidovali. S dr. Auem, který má za úkol snížit úmrtnost v koncentračních táborech, se tak čtenář dostává do Osvětimi a dalších vyhlazovacích táborů (a také do Dory, kde věžňové vyrábějí balistickou střelu A-4, lépe známou jako V-2), aby byl svědkem, jak se nyní již Obersturmbannführerovi Auemu jeho poslání hroubí pod rukama. Systém táborů je již tak organizován na smrt, nacistická ideologie tak převažuje i nad racionálními požadavky válečné výroby, že ani Himmler, který se zmitá na jedné straně mezi ideologickým stanoviskem likvidovat Židy, a na druhé mezi hospodářskou nutností získat pracovní síly ber kde ber, nedokáže nic změnit (a chtěl to vůbec?). Stačilo by věžňům v lágrech zvýšit dávky potravin, aby vydrželi pracovat déle, ale pro velitele koncentráků je to nemyslitelná představa – nacismus se tak stává obětí vlastní náказы.

Mezitím, v době své rekonvalescence po úniku ze Stalingradu – kde mu ruský snajpr prostřelil hlavu, a přesto přežil – se dr. Aue vypraví do Antibes navštívit matku a otčíma. Jak tato návštěva dopadne, neprozradím, ani jak se Aue dostane z Berlína dobytého začátkem května Rudou armádou a jak se mu podaří stát se ctihodným továrníkem v poválečné Francii.

Kdo si ale chce *Laskavě bohyně* přečíst, musí počítat s náročností textu. Především je přeplněn germanismy z období Hitlerova Německa, obrovským množstvím zkratků různých úřadů a inspektorátů SS, složek německé armády, partajních funkcionářů atd., které po lexikální stránce dokreslují byrokra-

tickou výkonnost nacistů a zároveň demonstují systém, který každému umožňoval zapomenout na své svědomí, protože z něho snímal zodpovědnost – vždy byl někdo nad ním. Nu a čtenář se také musí vyrovnat s nezvykle košatými souvětími, které zhusta tvoří polovinu stránky, někdy i celou!

V doslovu je řečeno, že Littell pět let studoval prameny a pak se teprve dal do psaní. Proto jsou *Laskavě bohyně* faktograficky nebývale věrné a historikové v knize nenalezli žádné podstatné chyby. S tímto hodnocením mohu souhlasit, alespoň jsem si nevšiml žádného popisu, který by nebyl v souladu se znalostmi, které jsem musel načerpat při psaní *Valhaly* a které mi dal můj zájem o historii druhé světové války.

Nicméně jsem v knize objevil tři drobné chyby. Ta první se týká letounů firmy Junkers. To „s“ na konci je schválně tučně, protože v knize se o těchto strojích zásadně píše jako o „junke-rech“. Třebas mi Richard Podaný, který knihu redigoval, namítne, že to tak bylo v originálu, nebo že je ve Francii zvykem takto o těchto německých letadlech familiárně mluvit, ale v českém prostředí, a troufám si tvrdit že i v německém, slovo „jun-ker“ vyvolává úplně jiné asociace – vnímáme ho jako označení německé pobaltské šlechty a pruských baronů, jakým je v knize i von Úxküll, manžel Maxovy sestry Uny. Správný název těch letadel je tedy Junkers, přestože letecký konstruktér prof. Hugo Junkers, který stejnojmenné letecké závody založil, odmítal nacismus a v roce 1933 po nástupu Hitlera k moci byly továrny Junkers vyvlastněny. Kdyby roku 1935 neumřel, pravděpodobně by skončil v koncentráku. Němci pak používali zkratku Ju. Nepochybuji, že toto všechno Richard ví, a o to více je pro mě záměna „jun-ker“ za „Junkers“ záhadná.

Druhý lapsus je poněkud komický a na tváří člověka, který je alespoň trošku obeznámen s vojenskými vozidly druhé světové války, vyvolá úsměv. V knize je pasáž (str. 671), v níž přijíždí automobilem *Schwimmwagen* Eichmann a jeden z důstojníků mu otevírá dveře. Směšné je to, že *Schwimmwagen* **žádné dveře neměl**. Jednalo se totiž o obojíživelné vozidlo Volkswagen VW 166 na podvozku Volkswagen 87 (po válce vyráběný jako pověstný „Brouk“) s uzavřenou pontonovou karosérií, která z důvodů vodotěsnosti žádné dveře neměla. Dveře měla jiná militarizovaná verze Volkswagenu, a to VW 82 vyráběný s hřtanou plechovou karosérií jako štábní automobil. Tomu se ale říkalo *kübelwagen*, takže se domnívám, že tady se Littell spletl a zaměnil *Schwimmwagen* s *kübelwagenem*. Nu a v tom třetím případě si nejsem jistý, jestli se nejedná o překlep. Pověstná německá pistole, která se používala již za první světové války, se nejmenovala Luger, jak je uvedeno v knize, ale **Luger** podle jejího konstruktéra Georga Lugera. Snad ještě známější byla pod jménem „Parabellum“ (což je správný název konkrétního modelu Luger 08), v hantýrce „parabela“. Jak je vidět, u díla takového rozsahu a tak zvláštního zaměření nezabrání chybičkám ani pečlivý překlad a dokonalá redakční práce.

Nicméně to nikterak neubírá *Laskavým bohyním* na skvělosti a jedinečnosti, takže je pokládám za povinnou četbu pro každého, kdo se zajímá o literaturu, respektive sám píše.

František Novotný

Trochu jiná detektivka – *Zločin na Poseidon City* Julie Novákové

Zločin na Poseidon City napsala Julie Nováková (nar. 1991) ve čtrnácti letech. Přímou se nabízí srovnání s podobně mladou autorkou Karolinou Ticháčkovou, a její knihou *Proč kouzelník nečaruje*. Nutno dodat, že Nováková z pomyslného souboje vychází lépe. Vytvořila fikční svět blízké budoucnosti, který je uvěřitelný, reaguje na aktuální dění (např. změny klimatu) a vytváří téměř hmatatelné prostředí pro... Inu, přestože se vše odehrává v budoucnosti a přestože kulisu je město plovoucí po hladině oceánu, jde především o detektivku, nikoliv o sci-fi, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Příběh začíná 19. července 2048. Hlavní hrdinkou je kapitán Sharon Banksová, toho času vrchní policejní síla Poseidon City. Při přijímání Duncana Millera, nové posily policejních sborů, dojde k události, která otřese celou UMC (Union of Marine Cities – Poseidon City není jediné plovoucí město). Vincent McIntyre, těžařský magnát a jedna z nejvlivnějších osobností světa, je nalezen mrtvý ve svém bytě. Lékařská zpráva prokáže požití jedu a Duncan Miller zase své schopnosti: jed byl přimíchán do vína. Podezřelí jsou tři – McIntyrovův přítel Will Katner, který je zároveň guvernérem Poseidon City, Dans Joette, McIntyrova „pravá ruka“ v těžařské společnosti, a magnátova milenka Davine Holmesová. Kostky jsou vrženy, detektivní práce může začít.

Julie Nováková postupuje přísně podle zásad detektivky (v příběhu nevystupují žádní Čiňané, jak káže prastaré pravidlo) a její rozuzlení není špatné. Přesto si sečtený čtenář dokáže domyslet vraha (že by zahradník?) přibližně v polovině knihy,

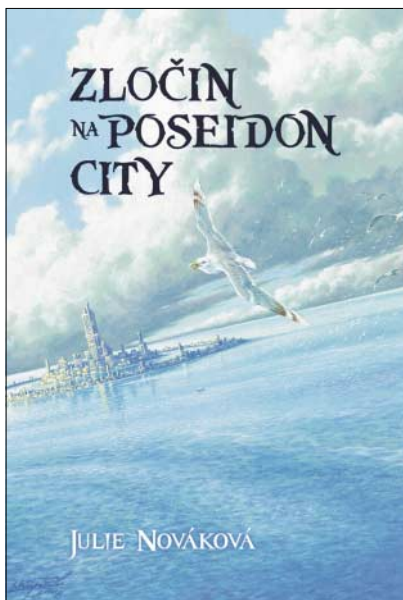
což u daného žánru nepotěší. Soustředme se tedy na to, v čem je Nováková dobrá – zde je nutno dodat, že zmíněné záblesky spíše čas od času vyplnou na povrch, než že by podpiraly a podkreslovaly celou knihu. A právě podle těchto záblesků lze tvrdit, že Julie Nováková by mohla být dobrou spisovatelkou. Počkejme si, za pár let, za několik povídek... Uvidíme.

Za zmínění stojí na prvním místě prostředí. Poseidon City je živé, pulsující, a přesto klidné město, které by si v některých pasážích zasloužilo více prostoru – kupříkladu při oslavách dne mořských měst, kdy by bylo možno popustit uzdu fantazii a ukázat čtenáři něco víc než jen parafrázi karnevalu v Riu a několik narážek na to, že oslavy stále probíhají. Popis samozřejmě není tím hlavním v detektivce, ale čteme-li např. *Oranžové žhnoucí slunce se sklonilo k západnímu obzoru protkanému stuhami a krajkami jemných vysokých oblaků. Hladina odrážela tisíce jeho odlesků a třpytila se jako drahokam.*, nelze se ubránit dojmu, že autorka MÁ talent, ten ale ještě není plně využit. Nejvíce to dokazuje akční scénou zatčení dealera Carla Hoffmanna – honička a snaha o záchranu zločince uprostřed zuřícího hurikánu patří k tomu nejlepšímu, na co v díle narazíme.

Zločin na Poseidon City není nic objevného. Kromě jedné věci. Po několika publikovaných povídkách o sobě dává vědět nová tvář české fantastiky. Teď už můžeme jenom sledovat její další vývoj a držet palce, aby to bylo čím dál lepší a lepší.

Hodnocení: 60%

Jan Křeček

Chata Adrian

Mio Butora, se kterým se co nevidět setkáme na Tatraconu, vystavěl (samozřejmě, že s velkým přispěním Iní :-)) famózní rekreační chatu vhodnou pro rodinnou i jinou rekreaci. Vše podstatné je asi na fotografii, ale pro jistotu to opíšu, aby to Google našel.

Máte-li zájem o pobyt ve Slovenském ráji, přímo v Čingově (pokud to tam neznáte z Tatraconů, můžete nahlédnout třeba na www.slovenskyraj.sk/adrian.html), můžete se Ině ozvat na mobil (+421) 0902 851 568 nebo poslat mail na adrian.chata@gmail.com

Po Tatraconu budu moci podat osobní referenci a další informace.

Zdeněk Rampas

chata *Adrián*
Slovenský raj - Čingov

mobil: 0902 851 568
e-mail: adrian.chata@gmail.com

Civilizační šok: Vyprávění pojaté jako příručka pro potenciální emigranty

Část dvacátá: Vinetou v růžových tepláčkách a pozitivní diskriminace

Při cestách po USA můžete občas narazit na původní obyvatele Ameriky. Největší šanci máte na Aljašce (13.1 % obyvatel státu), v Montaně 6.3%, Jižní Dakotě (8.6%) nebo v Novém Mexiku (9.7%). Několikrát jsme potkali Pow Wow (potlach) i v Massachusettsu, i když se tu k indiánům hlásí pouhých 0.2% obyvatel. Na Pow Wow (čti pauau) můžete zhlédnout profesionální tanečníky v čelenkách, ale jinak indiány oděné v kůži nečekejte. Většina účastníků a stánkařů chodí v šusťáčkách a ošoupaných riflích a prodávají turistům vyřezávané hračky nebo párky v rohlíku.

Na jeden potlach jsme vzali mého tátu při jeho první návštěvě v Americe. Dalí jsme se do feči s přátelským chlapíkem od stánku s minerály a ukázalo se, že Mohawk zná Prahu. Zrovna se vrátil z českého skautského tábora, kde předváděl indiánské rukodělné tradice. Českou fascinaci indiány dobře znal a trpně snášel, když jsme ho fotili ze všech stran. Jen nás varoval, aby nám při tom nepraskla čočka.

V Česku díky báchorám Karla Maye vnímáme indiány jako ušlechtilé rudé gentlemany, co křičují pláně s puškou pobitou stříbrnými napínáčky. Pohled na realitu je smutnější. Indiáni dnes tvoří jen jedno procento populace USA, tedy 3 miliony, a nepatří k bohatším a šťastnějším Američanům. Jsou snědší, v průměru jsou méně vzdělaní, trpí nezaměstnaností, alkoholizmem a zájmem dobročinných bělošských organizací, které motivuje Ježíš Kristus a pocit viny. Indiáni svou zemi prohráli, bílý muž je převálcovatel a následky jsou vidět velmi zřetelně. Většina indiánů žije v ghetech (rezervacích), na okraji společnosti. Když se nad tím zamyslíte, nepřipomíná vám to něco? V Čechách máme také menšinu, na kterou dobře padnou uvedené atributy. Nechci vám brát iluze, ale faktem je, že běžní Američané se na indiány dívají podobně jako my na naše cikány.

Při výletu do Utahu jsme se stavili v Monument Walley (Údolí monumentů). Národní park leží na území rezervace Navahů, kteří v poušti žijí, jak se dá, a nabízejí služby turistům. Můžete si zaplatit výlet na koni v doprovodu certifikovaných průvodců, nebo najmout terénní vůz a podívat se do skrytých údolí, kam běžný turista nezabloudí. Jak sem postřehl, zájem nebyl velký. Dvacet indiánských vůdců sedělo ve stínu a celý den čekali na svou šanci. Výlet koňmo v děsivém vedru neláka.

Jako většina turistů jsme měli vozidlo z půjčovny s náhonem na všechny čtyři a objeli jsme standardní dvacetimilový okruh. Z vyhlídek v Monument Walley jsme si dalekohledem prohlédli několik zapadlých sídlišť v poušti. Tvořily je skupiny hliněných chýší, které vypadaly liduprázdné až na pár dětí a

psů. Vítr zvedal prachové čertíky (dust devils), jaké běhají po pláních Marsu, a zahaloval tábořiště přikrovem červeného prachu. Dodnes si nejsem jistý, jestli ti lidé tam byli celoročně, nebo si bungalovy drží jako my své zahrádkářské kolonie. Moc zeleniny tam však nevypěstují.

Na jednom odpočívadle s vyhlídkou jsme se nechali nalákat ke stánku s ručně vyrobenými stříbrnými šperky. Prodával je pán, který z profilu vypadal jako Vinetou, až na to, že měl obrovské břicho, byl bosý a na sobě měl vytahané růžové tepláky. Tvářil se jako otcovrah, takže jsme u stolečku dlouho nepobyla a radši jeli dál.

Cestou po Utahu jsme u silnice potkávali ze dřeva stlučené tržnice. Neuměle nápisy štětinkou na vysloužilých billboardech tvrdily, že Žlutý kůň nám dá šperky za nejlepší cenu. U jedné osamělé boudy v pustině jsme zastavili. Prodávala tam mladá indiánka s pětiletou holčičkou. Matka nepromluvila ani slovo, jen ukazovala rukama, zato holčička kopala směrem k nám oblaka prachu a mračila se jako čert. Nevypadala, že by měla blede tváře v oblíbené.

Poslední setkání s indiánskou kulturou v Utahu jsme zažili na letišti v Salt Lake City. V nablýskaných obchodech v hale jsme znovu spatřili indiánské šperky. Byly k nerozeznání podobné těm, které jsme okukovali v rezervaci. Nápis na cenovce tvrdil: Made in China.

Federální vláda v USA se už desetiletí snaží situaci indiánů zlepšit, ale neefektně, protože existují nesčetné programy a stipendia, které umožní mladým studovat. Existují federální i státní zákony, které zvýhodňují minority, takže indiáni mohou nejen získat snazší přístup na školy, ale i k zaměstnání, bydlení a podobně. Kdo umí, může systém využít. Například v našem sousedství bydlí dvě kanadské indiánky, které získaly zlevněné domy. V Massachusetts totiž stavitelé ve spolupráci s městem a státem musejí nabízet určité množství domů pro sociálně slabší. Pro vytypované „šťastlivce“ jsou k máni za poloviční cenu (ale pozor, majitel je poté také musí prodat jen za poloviční cenu).

Přes veškerou snahu žijí celé kmeny indiánů pořád v bídě. Šanci dostat se ze sociální pasti má ten, kdo se odstěhuje z rezervace za prací, zapomene vlastní jazyk, přestane se strojit po indiánsku a je ochotný přijmout vražedné pracovní nasazení bělochů.

V poslední době se uchytil jeden podivuhodný recept na přísun peněz do indiánských kapes. Zatímco u bělochů byly hazardní hry historicky v nemilosti a tudíž omezené zákony, na indiánské půdě bylo teoreticky možné provozovat lov a hry (označované shodně synonymem gaming) díky smlouvám s bělochy, které jsou často starší než samotné Spojené státy. Šance se chytily nejdřív v osmdesátých letech kmeny na Florii

dě a po sérii soudních pří vyhrály a posléze USA vydaly zákon z roku 1988 známý jako Indian Gaming Regulatory Act. Ten legalizuje praxi, kdy indiánské kmeny a národy mají právo zakládat herny a žít z hazardu (platí v Massachusetts, na Floridě, Kalifornii, Connecticutu a dalších státech). Bylo to myšleno jako něco na způsob trafiky pro válečné vysloužilce. A ejhle, mnoho dokonale asimilovaných jedinců se rozpomenulo na svou krev, přimklo se zpět ke svému kmeni a zapojilo se do lákavého byznysu. Některé kmeny pohádkově zbohatly, další zapomenuté indiánské národy se dávají dohromady, zakládají své vlády a žádají federální vládu o uznání svých práv a potažmo licenci na kasino. Indiáni si najímají nejlepší (bílé) právníky a obchodníky z Harvardu, aby pro ně řídili kasina, která nesou pohádkové zisky. Přeneste si to do českých poměrů. Ekvivalentem by bylo, kdyby rodina Oláhů dostala od vlády práva provozovat lichvářské služby v Praze, zatímco Lakatošové v Brně. Z výnosu by tím Rómové financovali bydlení, školy, umění a vůbec rozvoj své komunity. A v lichvářských finančních ústavech by pracovali bílí úředníci.

Přestože kolem Indian Gaming Regulatory zákona pořád zuří diskuze, já to chápu jako jeden z mnoha příkladů pozitivní diskriminace. Ta je v Čechách nejvíce spojovaná s černochoy. Pokud jste zastánci pozitivní diskriminace a tvrdíte, že jde o dočasné opatření, které má pomoci vybudovat zbědované vrstvě společnosti vlastní elitu, jež poté převezme spolutodpovědnost za řízení vlastní komunity a bude si počínat tak dobře, že veškerá pozitivní diskriminace ztratí smysl a bude zrušena, tak s vámi souhlasím. Jestli však tvrdíte, že pozitivní diskriminace je skvělý vynález a výborně se osvědčila, čehož dokladem je zvolení Obamy prezidentem, tak přibrzděte.

Především Obama vyrostl v bílé rodině a černošská komunita na něj měla v dospívání malý vliv. Jeho fotky ze střední školy na Havaji mluví jasně – v basketbalovém družstvu sedí jako jediný černý chlapec v afru mezi bílými ksichty. Často omílané tvrzení, že Amerika má konečně prvního černého prezidenta, mě irituje. Obama coby padesátiprocentní míšenec může stejně úspěšně tvrdit, že je běloch, a geneticky je stejný černoch jako blondatá Miriah Carey. Mě osobně si Obama získal odpovědí na otázku novinářů, jakého pejska pořídí svým dcerám do Bílého domu. Řekl, že místo čistokrevné rasy preferuje nějakou směsku, stejně jako je on sám.

O úspěchu a smyslu pozitivní diskriminace se momentálně v Americe začíná pochybovat. Hodně lidí třeba rozčiluje skutečnost, že díky přijímacím kvótám se na university dostávají studenti z minorit (černoši, hispánci, indiáni) na úkor bělošských a asijských studentů. Ti sice mohou mít o pár set bodů

víc v testu SAT (Scholastic Aptitude Test, standardní test studijních schopností, skládá se v posledním ročníku střední školy a univerzity ho používají jako vodítko místo přijímaček), ale do ročníku se prostě všichni nevejdou a někdo musí z kola ven. Ještě mi nikdo nevysvětlil, proč Číňané a ostatní asiati, kteří stovky let proudili do USA a patřili k nejhudším vrstvám, nemají právo na svou pozitivní diskriminaci. Přestože jim nikdo nic nedal, jsou dnes nejvzdělanější částí americké populace. Jestli zažili nějakou diskriminaci, tak pouze negativní.

Vztah asiátů ke vzdělání hezky ilustruje příklad mé kolegyně z práce. Joomi je původem z Jižní Koreje a přišla s rodiči do Států, když jí bylo osmnáct. Neuměla ani pořádně anglicky, ale za rok získala diplom ze střední školy (maturitu). Peníze na vysokou neměla, takže nastoupila do továrny. Po roce u pásu začala studovat po večerech associate degree (něco jako nástavba). Po dalších dvou letech postoupila do laboratoře a pokračovala ve studiu na bakaláře. O tři roky později už pracovala u nás na oddělení jako bakalář věd. To jí nestačilo a další čtyři roky po večerech studovala na Master of Science (zhruba inženýr). Protože byla snaživá a inteligentní, přesunula se ve firmě do výzkumného oddělení. Před rokem se rozhodla, že když pracuje se samými doktory věd, chtěla by titul Ph. D. taky. A tak začala další dálkové studium a vede si dobře.

Příběh Joomi není obvyklý, jak se zdá. Kvůli vzdělání asiáté hodně obětují. U černochoů takovou afinitu ke vzdělání nevidím ani po pár dekádách pozitivní diskriminace. Přinejmenším ve svém oboru ne. Když jezdím na vědecké konference, marně pátrám mezi vědci po zastoupení tmavých tváří. V chemii se prosadili běloši včetně východoevropanů, a pak už jen Indové, Japonci a Číňané. Černochoy potkávám minimálně a nikdo z nich nehraje ve vyšší lize.

Pozitivní diskriminace je neuvěřitelný sociální experiment. Jeho tvůrci si zřejmě představovali, že bude fungovat tak jako ve filmu Trading places (česky Záměna). Jestli ho neznáte, zápletká se točí kolem sázky dvou burzovních makléřů, kteří se přou, jestli je možné změnit černého pouličního zlodějíčka (Eddie Murphy) v příkladného člena společnosti tím, že ho přesadí do vyšších kruhů. Zároveň se snaží změnit snobského bohatého makléře (Dan Aykroyd) na zločince tím, že ho uvrhnou do bída ulice. Ve filmu pozitivní diskriminace vyhrává a je to sranda. Zkušenosti z USA tak růžové nejsou a selský rozum nabádá ke skepsi. Dnes už Amerika svoji černošskou elitu má, ale ghetta se pořád rozrůstají. Pozitivní příklad mladistvým nemá kdo poskytnout, protože jejich tátové sedí v kriminále.

Martin Gilar

Z čtenářského deníčku

Helene Uri: Ti nejlepší z nás

Román jsem začal číst s jistými pozitivními očekáváními, která se mi nakonec takřka splnila, byť v trochu jiných oblastech než na které mě připravily recenze a upoutávky. Odehrává se, pravda, v univerzitním prostředí, v Ústavu futurologické lingvistiky, je trochu jako když se spojí *Hostující profesori* s detektivkou a okoření se to SF přísadou vědeckého objevu, který by mohl usnadnit konstrukci počítačových překladatelů. Tím jsem ale, abychom se k ní už nemuseli vracet, popsal vše, co by mělo nějaký vztak k SF. Ostatně ani prvek detektivky není příliš důležitý a autorka jej vlastně poněkud nezvládla; když nám prostřednictvím suverénního a vševědoucího vypravěče (později již trochu únavného) umožňuje poznat myšlenky a motivace takřka všech protagonistů s výjimkou jednoho, začneme si ledacos domýšlet, i když se tím připravujeme o pointu.

Hlavní síla knihy je ve způsobu popisu všednodenního života univerzity, nejvíce asi zaujmou drobné absurdity dané současným společenským kontextem: Vědecká pracovnice, která vede projekt *Maintenance of Norwegian as the Future Language of Norway* (na téma, zda se bude v blízké budoucnosti v Norsku mluvit norský) požádala, zda by bylo možné alespoň část práce publikovat norský, ředitel to nedovolil kvůli záruce citovanosti, která je důležitá pro přidělování financí :-)

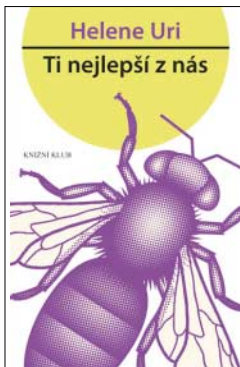
Jako ukázka jemného (lingvistického) humoru může posloužit třeba to, onen ředitel Ústavu futuristické lingvistiky je specialistou na Mlčení, tak se jmenovala už jeho magisterská práce pojednávající o přestávkách v hovoru i v textu, o mezerách, o odmlkách nebo stav katedry komunikace, jejíž pracovníci spolu nepromluvíli již několik let a komunikují pomocí žlutých nalepovacích papírků.

Mně je dvou důvodů případdo ještě zajímavější rozhovor o tom, zda otevřít badatelský projekt založený na hypotéze, že příliš mnoho dětí s menšinovým jazykem v jedné třídě není dobrá výchozí pedagogická situace ani pro jazykový vývoj dětí s menšinovým jazykem, ani pro jazykový vývoj dětí s většinovým tedy norským jazykem. / *Ale vždyť je to jenom hypotéza, neměli bychom zjistit, jestli to tak opravdu není? / Je to politicky nebezpečné. Lidé by si mohli myslet, že máme něco proti přistěhovalcům... chci říci proti mluvčím menšinových jazyků. / ... / Co když se ukáže, že máš pravdu? Můžeme provádět pouze výzkum, který podporuje tezi, že mluvčí menšiny jazyka jsou pro norskou společnost přínosem.*

Vedle samotného faktu líceměrnosti politické korektnosti, které obvykle vůbec nejsou o ony menšiny, ale o bezproblémové využívání prebend s ní spojených, mi připadlo povzbuzující, že na zrudnost této situace stále častěji upozorňují lidé pocházející ze stejných (levicových a humanitních) univerzitních lůh, kde se tato zhoubná pokřivenina jazyka a myšlení zrodila.

Ale zpět k popisu lidských i kolegiálních vztahů na univerzitě, veřeme se třeba na Babylónský večírek, kde se za účelem

vzájemného poznání a koordinace projektů, mají setkat katedry hovořící (doslova i přeneseně) různými jazyky:

Pal slyší, že už začali mezi sebou mluvit staroseversky. Za pár hodin se posunou ještě hlouběji do historie a budou mluvit praseversky (tedy jazykem, který v ústavu běžně používají, když chtějí pomlouvat přítomné administrativní pracovníky a nebo komentovat bujně vyvinuté tvary kolemjdoucích studentek). Tak je to na večírcích pokaždé, jsou-li přítomni jazykoví historikové (Jedinou výjimkou jsou znalci finštiny; nikdy nemluví, není-li to třeba a ve slavnostním rozpoložení jsou ještě mlčenlivější než obvykle). Takže nordisté mluví staroseversky, romanisté latinsky, anglisté staroanglicky a slavisté církevní slovanštinou. Pal si jednou živě přestavil hypotézu, že kdyby se jazykovým historikům bez přestání podával alkohol, nakonec by došli tak hluboko do minulosti, že by bylo podle nich možné rekonstruovat neznámý hypotetický indoevropský prajazyk.

Dozvíme se ledacos i o materiálních podmínkách druhé strany, tedy nejen přednášejících a úředníků univerzity, ale i studentů a doktorantů:

Svanhild je doktorandka na španělštině a právě odevzdala doktorskou práci o kvalitě souhlásek ve výslovnosti homosexuálních mužů, kteří se učí španělštinu jako nemateřský jazyk: Estudio del sistema vocálico en hombres homosexuales con castellano como segunda lengua. Přísně vzato není v současné době na univerzitě zaměstnaná, je právě ve vzduchoprázdnu mezi odevzdáním práce a obhajobou (období několika měsíců, kdy univerzita neshledává důvod, proč dávat lidem plat, a dotýčný si může jít leda tak hledat kořínky, připravovat se na obhajobu, psát si zkušební přednášku a prosit vyšší mocnosti, aby obhajoba byla brzy).

Název knihy, který má asi v norštině nějaké další nám unikající konotace, naznačuje, že autorka pociťuje zklamání z toho, že ve svém jednání a motivacích jsou univerzitní profesori stejně malicherní, sobečtí, vypočítaví jako každý druhý. Stejně tak by se ale mohla radovat, že v něčem dosahuje ulice univerzitní úrovně, podstatné je snad to, že alespoň pro některé obyvatele univerzitních prostor je vědění a jeho rozmnožování tím nejdůležitějším v životě. I to je v knize samozřejmě řečeno, jen ne tak prvoplánovitě jako ono morální rozhořčení.

Při opisování výše uvedených pasáží mě občas napadlo, že styl knihy není zcela dokonalý, ale že pokud za to může překlad, pak jen přílišnou věrností, to však může být jen můj dojem a hlavní pro mě zůstává, že jak dílo tak tvůrce vrchovatě splňují můj obvyklý požadavek, aby autor uměl a znal něco, o čem má většina čtenářů jen mlhavé ponětí a dokázal mu to ve své knize nenásilně přiblížit.

Překladatelka si asi nad touto knihou docela užila, najít ekvivalenty ke všem lingvistickým vtípkům, třeba o nedostatečném oddělování slov, které může při nedbalém vyslovení věty: *Soul ožívá* vést ke značnému sémantickému posunu. (Na druhou stranu je pravda, že společensko-kulturní vrstvy, které nezvládají správnou výslovnost, se obvykle nebaví o Soulu.) **ZR**

KWARK

4/2009

Fanoušci a překlad

Překlady manželů Sichingerových se příliš nevymykají českému překladatelskému průměru, ovšem rozhodně nejsou tak děsivé, jak se stále omílá v internetových diskusích. Rozbor překladu v Plavu vypočítává řadu chyb a problémů, které jeho autor v textu našel. Velmi často jsou to ovšem jevy, které nalezneme v každém druhém překladu, a to mnohdy v podstatě větší míře než v Rtuti. Překlad více než tisícistránkového díla není legrace a nakladatelské termíny jsou obvykle nadměrně šibeniční. Každý si nemůže dovolit ten luxus jako např. Viktor Janiš, aby překládal jedno dílo prakticky rok. Nechci tím omlouvat zjevné chyby v překladu Rtuti, ale ptám se: proč zrovna Rtut'?

Ospalými vodami fandomu opět po čase zahýbala kontroverze ohledně kvality překladu velké světové SF, tentokrát jde o Rtut' Neila Stephensona, na jehož české vydání jsme roky čekali. Překlad obsahuje tolik chyb, že ostuda pronikla i mimo fandomová média, konkrétně do časopisu Plav a pak k úspěšné nominaci překladatelské anticeny Skřípec.

Je zajímavé, že fanouškovské recenze obvykle nízkou kvalitu překladu pomíjejí, a to i v případě, že je zjevná i bez znalosti originálu (pro příklad viz strana 13). Když jsme v osmdesátých letech v prvních fanzinech seznamovali fandom formou „recenzí s ukázkami“ s díly velikánů, nevěděli jsme, že jde mnohdy jen o orientační překlady, které čtenáři zatajily velmi podstatnou část autorova snažení, obávám se ale, že i dnes většína čtenářů ale i fanouškovských recenzentů stále ještě čte, aby se hlavně dověděla, o čem to je a jak to dopadne, a pak snadno přehlédne zvěřstva hodná Koniáše (blahé paměti).

Vztah fanoušků k překladu ilustruje zábavná příhoda: náš spolupracovník Jarda Houdek si s velkým gustem užíval četbu Rtuti, pak jej Hanina Veselá seznámila s článkem v Plavu a od té doby začal vnímat v textu tolik chyb, že přišel o veškerý požitek. Dodnes to Hanině zaslívá.

Má tedy pro fanoušky, kteří většinou čtou pro děj a požitek z pobytu ve světě, kam jej autor vtáhne, smysl zabývat se kvalitou překladu (pokud tedy tento není tak hrozný, že textu nelze porozumět, ať již proto, že vlastně není česky, nebo proto, že tak hrubě odporuje originálu, že příběh obsahuje logické chyby a vůbec nefunguje)?

To si samozřejmě musí každý vyřešit sám. Já osobně mizerně přeloženou, byť v originále skvělou SF nečtu z toho důvodu, že i té dobře přeložené je tolik, že vím, že během zbytku svého života nutně hodně věcí nestihnou, tak proč ztrácet čas se zmetky; takhle jsem vynechal vše, čeho se dotkl I. Reitmayer, neznám podstatnou část kyberpunku prasácky vydanou Návratem, a teď musím oželet Stephensona a Strosse, ale věšet se kvůli tomu nebudu, je přece tolik jiných stejně dobrých a navíc nezmrvených věcí, ke kterým se dostanu v ušetřeném čase.

***

Aférka kolem Rtuti nabyla dalšího rozměru několika pozoruhodnými reakcemi nezúčastněných pozorovatelů, bohužel poskvřených argumentací ad hominem. Na FantasyPlanet napsal M. Bronec: *Tak nějak mi připadá, že dvojice Vaněk & Janiš se rozhodla Vlastu Talaše jako nakladatele pronásledovat.* Ale existuje i hůře diagnosticky uchopitelná reakce v podobě mailu šířeného A. K. Kudláčem, jehož věcné jádro říká zhruba následující:

Mně také není hodně věcí jasných, například proč obránci Talpressu a Sichingerových mluví o V. Janišovi, když on žádný posudek na Rtut' nenapsal, ale alespoň tuším, proč zrovna Rtut'. Není to nic objeveného a k odpovědi stačí vědět něco málo o historii překladatelských anticen u nás, hlavně té první, nazvané **Koniáš**; ten byl udílen nejen na základě odbytosti překladu, ale cena také přihlížela k tomu, jak významné dílo bylo poškozeno. Zajímavé shrnutí již před časem sepsal Richard Podaný a pro ty, kdo si nemohou přečíst celý článek, si dovolím rozsáhle citovat z jeho **Deset let na skřípci** (Plav 4/2005):

„Myšlenka anticeny jest tak jednoduchá jako Kolumbovo vejce“, pravil by asi Švejkův spoluvězeň na policejním ředitelství. Nicméně protože jsem nějakou dobu zastupoval Obec překladatelů v evropském sdružení CEATL, můžu prohlásit, že (aspoň pokud vím) nikdo jiný v Evropě tu prostou myšlenku nepojal a anticeny za překlad neuděluje. Takže: proč a jak to vlastně celé vzniklo?

PROČ, to je vcelku jasné každému, kdo zažil v knižní branži počátek let devadesátých. Místo stovek vydaných titulů tisíce, stovky a stovky nových nakladatelů včetně těch, co to moc neuměli, a ve zpěněné brázdě za jejich zádi též stovky „překladatelů“, jejichž odbornost se, alespoň podle výsledků, zakládala na vlastním vědomí schopnosti porozumět textu z obalu od žvýkačky. Ani v nejmenším nechci idealizovat předchozí stav, ale je jasné, že i (...) zlý úmysl, aby nevycházelo moc knih a nebylo žádných soukromých nakladatelství, vedl před revolucí k tomu dobremu vedlejšímu účinku, že drtivá většina tištěných publikací byla odvedena dobrými překladateli a ještě s mučivou pečlivostí vybroušena dobrými redaktory (takzvaný odeonský efekt).

Nově se rodící systém přirozeně kulhal, koktal a plodil zmetky; lidé od fochu to pozorovali s děsem v očích a s ještě větším děsem zjišťovali, že jejich možnosti zakročit proti tomu jsou mizivé. Nakonec se ukázalo, že (...) bude lepší nechat svět knižního vydávání, aby se „pročistil“ jako mladý les: přirozeným růstem. Zbývala tudíž jediná zbraň, totiž negativní publicita a její věrná průvodkyně, obava ze zesměšnění.

JAK, to už bylo složitější. Vlastně vše započalo v komunitě příznivců fantastických literárních žánrů. I ti otřeseně sledovali některé excesy, například první vydání Asimovovy *Nadace*.

Hned počátkem 90. let proto vznikla anticena Koniáš, předchůdce a předobraz Skřípece, cena určená jen pro sci-fi, fantasy

● jednom hororovém překladu

Jak si právem stěžují fanoušci hororu, tomuto angloamerickému žánru se u nás moc nedaří. Přesto nebo právě proto by se pro hororové číslo *Plavu* dal najít tematický materiál i do rubriky kritiky překladu: když nic jiného, třeba o českých vydáních Stephena Kinga by bylo lze sestavit celý seriál (proslulý případ *O psaní* tvoří jen špičku ledovce; konkrétně k rozboru překladu Davida Petru, v němž mj. lidé mění pohlaví, jsem se zapísalh a mám už pár let zpoždění). Zvolil jsem však knihu Charlese Strosse *Archivy hrůz*, již z anglického originálu *The Atrocity Archives* přeložili Hana a Martin Sichingerovi a vydalo nakladatelství Talpress v září 2007.

I ji lze počítat k hororu, ačkoli ne jeho „tvrdému jádru“ (prosim o chvilku strpení ty čtenáře *Plavu*, jimž je bližší *krásná literatura*): rozvíjí nebo jen dovádí do důsledků klasika žánru H. P.

.....
a horor. Ta vydržela po celé zmíněné desetiletí a odumřela přirozeně až poté, co začalo být jisté, že v nepočátném společenstvu kolem fantastiky je vše dávno jasné, všichni vědí, kdo je kdo, a je zbytečné těm nakladatelům, kterým je evidentně všechno naprosto jedno, udělovat znovu a znovu anticenu, kterou už dostali, někteří i půltucetkrát.

Protože komunita fanoušků sci-fi je poněkud oddělená od ostatního literárního světa, není bohužel příliš známo, jaké obrovské kvantum práce se tu právě díky anticeně Koniáš vykonalo. Za dobu jejího trvání vznikly desítky podrobných a fundovaných posudků na špatné překlady; pochybuji, že by se tomuto odvedenému dílu v kontextu české translatologie cokoli vyrovnalo. Těm, kdo se o zmíněný obor seriózně zajímají, tudíž tento zdroj mohu co nejvíce doporučit coby dosud netušené zřídlo podnětného materiálu. Většinu posudků lze snadno nalézt v elektronickém archivu internetové verze sci-fi věstníku Interkom (<http://interkom.vecnost.cz>).

V letech 1993 a 1994 dospěla vynikající překladatelka z angličtiny Eva Kondrysová spolu s některými dalšími členy tehdejšího výboru OP k názoru, že podobnou anticenu by bylo vhodné udělovat i pro překladovou literaturu obecně, tedy bez žánrového vymezení. Zástupci Obce svůj plán pojednali s Viktorem Janišem a se mnou, kteří jsme se tehdy společně s Janem Vaňkem jr. už nějakou dobu věnovali anticeně Koniáš. I bylo rozhodnuto, že cenu podobného záměru a podobných vnitřních mechanismů zřídí a bude udělovat také Obec překladatelů. (...)

„Myšlenka anticeny jest tak jednoduchá jako Kolumbovo vejce.“ Nevím nevím, zda tohle vejce kdy budeme moci zahodit jako nepotřebný pukavec, protože na tištěných stránkách bude vše v zásadě v pořádku. Spíš bych si přisadil, že ne. Ale i kdybychom dosáhli jen toho, že se za pár let komisaři a komisařky Skřípce budou poněkud ošívát, že jsou stejnou cenu nuceni udělovat za poklesky méně vážné, než tomu bývalo v letech průkopnických, protože se situace přeci jen zlepšila, bude to víc než dost.

Seznam dosavadních „laureátů“ naleznete na webových stránkách <http://www.obecprekladatelů.cz/skripec.htm>.

Zdeněk Rampas (a Richard Podaný)

Lovecrafta, jehož „kosmický horor“ o bezejmenných hrůzách číhajících mezi hvězdami nebo v jiných dimenzích v zásadě vychází z premis science fiction. Stross využil své zkušenosti programátora a širokého vědeckého přehledu a matematicko-fyzikální interpretaci zvyrznil; příběh vystavěl na (post)moderním motivu tajné agentury, ba celé byrokracie zajišťující, že „things Man was not meant to know“ zůstanou nepoznány a neškodné i nadále – sám se odvolává na špionážní romány Le-na Deightona, u nás málo známého. Vypravěč Bob pro ni pracuje napul jako správce sítí, napul agent v „aktivní službě“.

Důvodů, proč se knihou zabývat, je několik. Stross je možná nejvýznamnější z generace britských autorů SF, která se prosadila na přelomu tisíciletí, a *Archivy hrůz* první kniha, která mu vyšla česky, rychle následována několika dalšími (totéž vlastně platí i pro anglické originály); Talpress je důležité žánrové nakladatelství (známé zejména knihami Terryho Pratchetta) a výběr tak je dostatečně reprezentativní, aby měl širší platnost. Nicméně hlavní motiv byl jiný: Počátkem října vydal Talpress Sichingerových překlad (para)historického románu *Rtutí (Quicksilver)*, první ze tří částí *Barokního cyklu* Neala Stephensona, amerického spisovatele SF, jehož popularita u nejširšího mimožánrového publika se dá měřit s Williamem Gibsonem (Stephenson je třetí z autorů, na něž se Stross v knize odvolává). Už v prvních čtenářských ohlasech na tisícistránkový svazek, který se prodává za neuvěřitelných 799 Kč, se objevily stížnosti zásadního rázu na překlad a záměr nezůstat pouze u nich; *Plav* celou záležitost průběžně sleduje a v příštím čísle vydá rozbor překladu *Rtuti*. Do té doby může být užitečná přípravná studie o bezprostředně předcházejícím (a rozměrově zvládnutelnějším) překladu Sichingerových, v níž bych využil svá dřívější dílčí zkoumání a postavil je na systematictější základnu.

Jakousi hříčkou osudu navíc Martin Sichinger v polovině září vyhrál literární cenu Knižního klubu, díky čemuž se mu dostalo na poměry našich kulturních rubrik mimořádné publicity. Víme tak o něm podstatně více, než je u překladatelů běžné: že se narodil roku 1967, vystudoval pedagogickou fakultu v Plzni, je učitelem angličtiny a češtiny (podle recenze jeho sbírky povídek z roku 2005 šlo o češtinu pro cizince), píše časné ráno, než se probudí tři dcery, a „spolu s manželkou překládá beletrii z angličtiny“, respektive bývá charakterizován jako „učitel a překladatel“. To ovšem není tak jednoduché, jak to zní: Sichinger se vyznává ze záliby v detektivkách a SF, chybělo jen málo a sám rovněž zkusil napsat něco žánrového. Zdá se, že jeho překladatelská kariéra je ještě vyhraněnější, a kratší: Nakolik se mi podařilo zjistit, *Archivy hrůz* jsou teprve čtvrtý Sichingerových knižní překlad. Po SF Frederika Pohla *Cesta na Gateway* (Laser-books, únor 2006) „povyšili“ – aspoň co se honorářové politiky týče – do Talpressu, kde debutovali v srpnu 2006 thrillerem Roberta Liparula *Jezdec přichází*. Následoval v dubnu 2007 *Mrak* Raye Hammonda (už v tomto spotřebním díle na rozhraní SF a technothrilleru měli problém vypořádat se s tak jednoduchým konceptem jako souhvězdí) a výše uvedené knihy. Talpress už anoncoval pokračování *Archivů hrůz*, překladatele ale nezveřejnil; lze předpokládat, že se Si-

chingerovými především hodlá pokračovat ve Stephensonově trilogii, která jejich kapacity jistě vytíží – druhý Liparulův titul, vydaný letos v dubnu, také už překládal někdo jiný.

I bez originálu bije na první pohled do očí množství neobratných a nečeských formulací; Sichingerovi neomylně volí ze slovníkových významů (to v lepším případě) ty zaručeně nevhodné, neužívané a nejtrošičtější: „Hodili živý ruční granát“ (str. 137); „obnažím na Harrietu zuby“ (407; bare); soustava je „uzemněná do podlahy“ (252; wired to earth).

Neidiomaticčnost plynule přechází v neznalost specifických termínů, jakkoli triviálních nebo snadno dohledatelných: *alarm clock* je „poplašný budík“ (286); elektronkový počítač obsahuje „řady vakuových trubic“ (194); matematický obor *calculus of variations* není „výpočet odchylek“ (176), ale variační počet. ... Třebaže román vysvětluje, co byla nacistická organizace Werwolf, podrobněji, než je pro české čtenáře třeba, vyskytne se i „kolonie vlkodavů Ahnenerbe“ (228).

Překlad má jeden osobitý rys: kde se v angličtině jednoduše postaví za sebe dvě podstatná jména, Sichingerovi to neřeší inverzí do genitivní nebo jiné složitější vazby, ale bez ohledu na věcný smysl, ducha češtiny nebo zavedené termíny zachovávají slovosled a utvářejí adjektivum. „Typické kancelářské peklo“ oživuje „příšpendlená sbírka Dilbertových komiksů, náznak lehce odbojný myslí“ (24; *mass of Dilbert cartoons*: pro čtenáře nepoznamenané inženýrským humorem raději dovysvětleme, že Dilbert je hrdina – a název – stripu, jeho autorem se jmenuje Scott Adams); Projekt Manhattan používal „neutronový reflektor“ (288; *neutron reflector*, tj. odražeč neutronů); metafora všudypřítomnosti zní „na každém pouličním rohu“ (355); probírají se dotace „všech filozofických oddělení v USA“ (89; *philosophy departments*, katedry filosofie); sešněrovan v bojové výstroji pro vakuum si vypravěč připadá „jako komiksový hrdina z padesátých let, který se zapletl s fetišistickou filmovou garderobou“ (222; *who's blundered through a fetish movie's wardrobe* ovšem zřetelně odlišuje, čeho se adjektivum týká a co je substantivum, jemuž se přivlastňuje: který zabloudiv do kostymérny fetišistických filmů).

Ale pojdme k vlastní komparaci. Stačí knihu otevřít kdekoli a začnou se z ní sypat chyby a nesmysly. Co se týče těch v jednotlivých slovech a termínech, pár je izolovaných a relativně neškodných: na *late June* jako „koncem července“ (156) v ději nijak nesejde; v bizarním obraze „erbu ze zkřížených rukou na koberci“ (73) je to, že Sichingerovi neznají význam (natož etymologii) sousloví *crest of arms*, jenom k smíchu, ale smysl nezastírá.

Mnohem častěji však narušují bezprostřední i širší kontext: *bunch of paramilitaries* není „halda polovojenského zařízení“ (211), ale skupina příslušníků jednotky; šéf nechce první výsledky „pro začátek“ (215), ale *by dawn* (do úsvitu); žena po-

lekaná a zhnusená novým zjištěním couvne (*backs away*), ne „se ke stroji obrátí zády“ (195).

Někdy si překladatelé sami odporují: Bobovi docházejícímu na školení v sídle tajné služby jeho přidělený průvodce pochopitelně neřekne „přijdu si vás vyzvednout za patnáct hodin“ (121), ale v 15:00 (*at fifteen hundred hours*); také se o odstavce dál loučí „uvidíme se ve tři“. A když si stěžuje, že přišel do práce v osm a poté v ní musel zůstat dlouho přes půlnoc, bere to ne jako „čtyřicetihodinový pracovní den“ (32), ale *twenty hour working day* – srov. „po dvaceti-hodinové směně“ (73).

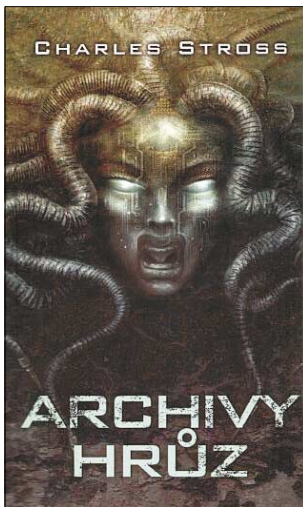
Příznaková vyjádření činí Sichingerovým ještě větší problémy. Neobeznámeni se slangovým významem slovesa *to ice* jako „odkrágovat“ píší „jestli (...) nějakéj pitomej zapomenutej nácek zmrazí moje lidi“ (242) a „myslím, že v předešlé inkarnaci zmrazoval pro carskou ochranku nepřátele“ (33). *Give me room to breathe* neznamená „sežeňte mi místnost, kde se dá dýchat“ (280; v kontextu zvláště matoucí – děje se na planetě bez atmosféry, ovšem v hermetické stanici, kde se dá dýchat ve všech místnostech), ale „nechte mi místo na klidnou práci“; vazba *you guys*, kterou hovorová angličtina vyvinula ke zdůraznění plurálu ve 2. osobě, je překládána opět doslovně „kterou jste vy pánové použili ke zmapování“ (200). *Take five* znamená „dejte si pauzu, nemusíte spěchat“; ne „Je to loterie“ (282).

Tolik jen slovní zásoba; co se selhání ve větném rozboru týče, kvůli značnému rozsahu nutných citací se musím omezit na několik reprezentativních příkladů: Bob se nevydává do akce „za zavalitým pásovým robůtkem, napul členem dobrovolnického pluku SAS a napul vodíkovou bombou“ 229, ale *to follow a dumpy little tracked robot, half a platoon of territorial SAS, and an armed hydrogen bomb* (robotem, polovinou čety... a odjištěnou vodíkovou bombou).

Jak se u špatných překladů stává často, některá místa nelze vysvětlit jinak než hrubou nepozorností: překladatel si nevyhledal ve slovníčku to, co v originále stojí, ale vzdáleně podobné slovo, a vrazil ho do výsledku bez ohledu na kontext. Ve větě „V současnosti je ve VB v prodeji více než devadesát (...) mnohé z nich jsou důležité a nelze do nich nainstalovat FPGA“ (350) bylo *imported*, nikoli *important*.

Posuny dosahují šokujících dimenzí: *This is very like what I saw* neznamená „Bude to tak, jak jsem řekla“ (200), ale „Tenhle (okultní symbol, který Mo několik hodin vyhledávala v katalogu) je velice podobný tomu, co jsem viděla (dříve)“ – patrně záměna za *say/said*. *Impresses the brass no end* neznamená „Zaujmu pikantnosti, ne výsledky“ (54), ale „Na šéfstvo to dělá velký dojem“. Prohození předmětu s podmětem „Myslím to vážně,“ trvá na svém Angleton“ (214) místo *I tell* (řeknu) *Angleton* si ale vysvětlit nedokážu.

Na obálce stojí: „Autor s ironickým nadhledem (...) trusí dějem (*sic!*) ohromné množství faktů z různých vědních oborů,

twenty hour working day – srov. „po dvaceti-hodinové směně“ (73).

Příznaková vyjádření činí Sichingerovým ještě větší problémy. Neobeznámeni se slangovým významem slovesa *to ice* jako „odkrágovat“ píší „jestli (...) nějakéj pitomej zapomenutej nácek zmrazí moje lidi“ (242) a „myslím, že v předešlé inkarnaci zmrazoval pro carskou ochranku nepřátele“ (33). *Give me room to breathe* neznamená „sežeňte mi místnost, kde se dá dýchat“ (280; v kontextu zvláště matoucí – děje se na planetě bez atmosféry, ovšem v hermetické stanici, kde se dá dýchat ve všech místnostech), ale „nechte mi místo na klidnou práci“; vazba *you guys*, kterou hovorová angličtina vyvinula ke zdůraznění plurálu ve 2. osobě, je překládána opět doslovně „kterou jste vy pánové použili ke zmapování“ (200). *Take five* znamená „dejte si pauzu, nemusíte spěchat“; ne „Je to loterie“ (282).

Tolik jen slovní zásoba; co se selhání ve větném rozboru týče, kvůli značnému rozsahu nutných citací se musím omezit na několik reprezentativních příkladů: Bob se nevydává do akce „za zavalitým pásovým robůtkem, napul členem dobrovolnického pluku SAS a napul vodíkovou bombou“ 229, ale *to follow a dumpy little tracked robot, half a platoon of territorial SAS, and an armed hydrogen bomb* (robotem, polovinou čety... a odjištěnou vodíkovou bombou).

Jak se u špatných překladů stává často, některá místa nelze vysvětlit jinak než hrubou nepozorností: překladatel si nevyhledal ve slovníčku to, co v originále stojí, ale vzdáleně podobné slovo, a vrazil ho do výsledku bez ohledu na kontext. Ve větě „V současnosti je ve VB v prodeji více než devadesát (...) mnohé z nich jsou důležité a nelze do nich nainstalovat FPGA“ (350) bylo *imported*, nikoli *important*.

Posuny dosahují šokujících dimenzí: *This is very like what I saw* neznamená „Bude to tak, jak jsem řekla“ (200), ale „Tenhle (okultní symbol, který Mo několik hodin vyhledávala v katalogu) je velice podobný tomu, co jsem viděla (dříve)“ – patrně záměna za *say/said*. *Impresses the brass no end* neznamená „Zaujmu pikantnosti, ne výsledky“ (54), ale „Na šéfstvo to dělá velký dojem“. Prohození předmětu s podmětem „Myslím to vážně,“ trvá na svém Angleton“ (214) místo *I tell* (řeknu) *Angleton* si ale vysvětlit nedokážu.

Na obálce stojí: „Autor s ironickým nadhledem (...) trusí dějem (*sic!*) ohromné množství faktů z různých vědních oborů,

Pachuť Rtuti

kteří koření typicky britským černým humorem.“ To je v zásadě, jakkoli pitomě vyjádřená, pravda – o originálu; jenže tak jako poezie prý je to, co se ztrácí v překladu, je humor jedna z prvních věcí, které se ztrácejí ve špatném překladu. Pokusy o vtip tudíž končí podobně jako padouši v románu, kteří vyvolali démona, jenž z jejich světa vysál veškerou energii a teplo, až zmrzl i vzduch: *freeze-dried* (v překladu „vysušený mrazem“, popřípadě „mrazem vysušený“).

Např. při přípravě čaje Bob najde v lednici „krabici mléka, kterému zbývá asi den, než bude nutné rozhodnout, co s ním dál“ (112). Anglické *that's good for another day or so before it starts demanding the vote* ovšem znamená „vydrží ještě tak den, než začne požadovat volební právo“.

Podobně později (tam ovšem jde o kávu): „Přidám trochu kravského mléka z lednice, která astmaticky sípe pod pracovní deskou.“ (343) Proč to zdůrazňování, že je kravské? Jaké jiné by taky bylo? Inu, vypravěč se rozhodl použít žertovně ozvláštňující opis *cow juice* (kraví šťáva); překladatelé však nebyli pobaveni a rozhodli se překlad odborně znevtipnit do zcela nepřiznivé roviny – což učinili izolovaně slovo od slova bez úvah o tom, že neutrální substantivum už není důvod rozvíjet přívlastkem.

Když policistka sarkasticky komentuje evidentní lež „*And if you believe that, I've got a bridge to sell you*“ (A jestli tomuhle věříte, mám most, který bych vám ráda prodala), překlad to nahrazuje (z pouhé neznalosti angloamerických protějšků Harryho Jelinka, nebo nějakého záměru?) „A nebudete tomu věřit, mám i další stopu.“ (363).

Je třeba něco dodávat? Mohu zodpovědně prohlásit, že *Archivy hrůz* patří k věcně nejhorším a nejnesmyslnějším překladům posledních let ve fantastickém žánru a v podstatě i mimo něj. Že je kniha (stejně jako *Rtut'*) opatřena „Poděkováním překladatelů“ odborným konzultantům, které končí „Nícméně pokud tato kniha obsahuje odborné nesmysly vzniklé překladem, veškerá odpovědnost za ně padá na naše hlavy. Děkujeme!“ vyznívá jako výsměch.

Když jsem před třemi lety publikoval kritiku jednoho překladu, jehož autor vyučuje angličtinu na vysoké škole, postupem času se pod ní nasbíral pár komentářů studentek, chválicích jeho pedagogické schopnosti i přístup. V podstatě mě to potěšilo. Obávám se však, že u Sichingerových nelze doufat ani v takovou útěchu a jejich případ pouze dokonale potvrzuje lidovou moudrost: Nemyslím jen „kdo neumí, ten to učí“, ale také „drzé čelo lepší než poplužní dvůr“.

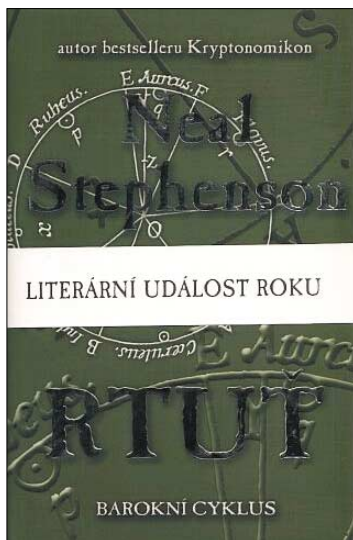
Jan Vaněk jr.

Stross, Charles, přeložili Hana a Martin Sichingerovi, 1. vydání. Praha: Talpress 2007. 448 s

Nezkrácená verze článku vyšla v Plavu 11/2008.

Redakčně zkráceno

V minulém čísle *Plavu* Jan Vaněk jr. velmi kriticky rozebíral český, jak píše, „hororový“ překlad románu Charlese Strosse *Archivy hrůz* od Hany a Martina Sichingerových. Mým cílem v tomto článku je na jeho kritiku navázat a zaměřit se na poslední a neambicióznější překlad stejné překladatelské dvojice, román Neala Stephensona *Rtut'* (Quicksilver), jenž vyšel v říjnu tohoto roku v nakladatelství Talpress, hrdě opásaný šerpou proklamující, že jde o literární událost roku. Podnětem pro tento

o návrat do stejných vod byly především diskuse, které se nedlouho po vydání *Rtuti* rozhořely na internetu, zejména pod anotací knihy na portálu Fantasy Planet a v klubu Pranýř překladů na diskusním serveru Okoun. Tyto diskuse, prošípané zvlášť křiklavými ukázkami ze *Rtuti*, jsou mimořádně zajímavé proto, že se jich zúčastnili neanonymně i lidé zvlášť povolání, ať už to byl neúnavný Viktor Janiš, jenž nedávno (a podle ohlasů kritiky výtečně) přeložil v některých rysech *Rtuti* podobný fantasy román Susanny Clarkeové *Jonathan Strange a pan Norrell*, „knihupec brněnský“ (přezdívkou, za kterou stojí skutečný knihupec pan Axmann), či nositel ceny Akademie SF pro nejlepšího překladatele Petr Kotrle, který přiznává, že překlad *Rtuti* Talpressu odmítl s tím, že „takové bichle se po večerech dělat nedají“ – v čemž má samozřejmě naprostou pravdu. Všichni jmenovaní se spolu s většinou diskutujících shodují na tom, že česká verze *Rtuti* je v podstatě nečitelná. Celé to vytahuji proto, abych upozornil na fakt, že čtenáři spontánně, veřejně a nahlas reagují na to, co vnímají jako překladový paskvil, zásadním odmítnutím – ukazuje se tak jedna z mnoha kouzelných možností, které dnes dává (nejen) literárnímu světu internetu. Protože tedy román prováděla takto silná negativní reputace, rozhodli jsme se mu věnovat i v *Plavu* a ověřit, zda je překlad skutečně tak strašný, nebo zda diskutující poněkud přehánějí. Pročetl jsem tedy celou knihu pečlivě a došel k závěru, že musím bílé pásce, kterou se pyšní, přitakat. Svým způsobem totiž *Rtut'* literární událostí roku je.

Rtut' je první knihou *Barokního cyklu*, trilogie románů, v nichž Stephenson zcela opustil moderní svět science fiction, počítačů a kryptografie, do kterého situoval své romány předcházející (nejznámější z nich je nepochybně *Kryptonomikon*, vydaný v češtině také Talpressem v roce 2006 v překladu Dany Krejčové). *Barokní cyklus* se, jak už z názvu celkem vyplývá, odehrává v Evropě a částečně v Americe 17. a 18. století. Zařadit *Rtut'* do žánru historických románů by ale nadělalo víc škody než užítu, a to především proto, že se v románu a v jeho (místy velmi fantaskní) zápletce klade velký důraz na vědu a techniku té doby, za kterým je znát ruka zkušeného sciify a který bude pro typického čtenáře historické beletrie asi hůře stravitelný. Skutečné historické osobnosti se v textu prolétají se zcela fiktivními, reálné situace se smyšlenými. Na rovinu

musím přiznat, že o literárních kvalitách románu nejsem přesvědčen (řečeno velmi jemně), nicméně to nevedí. Takový překlad, jakého se dočkala *Rtut* v Česku, si totiž nezaslouží snad žádná kniha na světě. Možná se zdá, že jsem na překladatele příliš tvrdý, ale pokusím se dokázat, že si za to mohou sami.

Pro začátek je potřeba říct, že *Rtut* je kniha velmi rozsáhlá, v českém vydání lehce přes tisíc stran. O to víc je zarážející – anebo možná fascinující? – že ať ji otevřete na v podstatě libovolnou dvoustranu, narazíte na alespoň jednu výraznou významovou odchylku od originálu a alespoň jeden závažnější stylistický prořezek proti češtině, o těch méně závažných ani nemluvě. A to nemíním jen jako tvrzení do vzduchu, skutečně jsem to zkusil a z dvaceti pokusů neselhal ani jeden. Překlad Sichingerových je tak mizerný, že se dá konvenčními postupy kritiky překladu jen těžko uchopit, nicméně se o to stejně pokusím. Mějte ovšem, prosím, u každého příkladu, který zde uvedu, na paměti, že vzhledem k obrovskému rozsahu celého díla je to skutečně jenom zlomeček z hrůz, které na stránkách *Rtuti* číhají.

Nedostatky překladového textu se dají vždy rozdělit zhruba do dvou kategorií: chyby, které vycházejí z nedostatečných znalostí jazyka originálu, a chyby, které jsou způsobeny stylistickou neohrabaností překladatele v jazyce cílovém – s tím, že někdy se přirozeně obě mísí a ty nejpodivnější jazykové konstrukce obvykle najdeme právě tam, kde překladatel text originálu zholal nepochopil. Ve *Rtuti* jsou obě kategorie zastoupeny v požehnaném množství. Pro začátek se podívejme na tu druhou, protože ta udeří do očí i čtenáře běžného, který text s originálem nesrovnává.

Sichingerových překlad *Rtuti* nahližený pouze jako text napsaný v českém jazyce kulhá natolik důkladně, že marně pátrám po tom, zda existuje nějaká stylistická chyba, které by se překladatelé nedopustili – navíc jsem pevně přesvědčen, že rozsáhlý text, nebo přinejmenším jeho značné části, po nich před tiskem nikdo nečetl (a pravděpodobně ani oni sami), protože jinak si množství a závažnost chyb nedokážu vysvětlit. Podivné vazby, záhadná a matoucí slovní spojení a neobratná větná skladba jsou zde k vidění na každém kroku. Začneme u problémů syntaktických: sem spadají nejen zcela agramatická souvětí typu „A *toho* se dá docílit jen převážením zboží z jednoho přístavu do druhého a při každé cestě vydělat trochu peněz.“ (s. 248), ale i obrovské množství nepravých vět vedlejších, a to nejen takových, na jaké jsme z běžného jazyka celkem zvyklí a jako chybu je většinou ani nevnímáme, jako například „viděl mladé ženy [...], které se objevily jen proto, aby je druhého dne mohli vyvléct a [...] odtáhnout k městským branám, ostříhat, zbičovat a vyhnat na venkov“ (558), ale i klenotů jako „hodil celý přístroj co nejdál do rybníka, ve kterém se potopil“ (444; že není jasné, zda se potopil on nebo přístroj, nechme stranou).

Jedním z nejběžnějších a často nechtěně komických syntaktických klopýtnutí překladatelů je připojování vedlejších vět na taková místa, kde rozvíjejí úplně jiný větný člen, než by měly: „[sloupovitá pec] Byla zanesená ztvrdlou struskou oškrabanou z tyglíků – zbytky jistých alchymistických procesů, které se na zemi mísily s měkčími koňskými a husími výkaly.“ (39;

s dešifrováním této prakticky nesrozumitelné věty pomůže originál, v němž jsou ony „zbytky procesů“ pojmenovány „the feces of certain alchemical processes“ – tedy doslova jako výkaly, což vysvětluje i to jinak nepochopitelné „měkčí“) nebo „komnata vyhlížela jako miniaturní městečko vystavené cizokrajnými kameníky, které někdo do základů vypálil“ (282). V některých případech pak shoda rodu prozrazuje, že se do výsledné změti překladatelé zamotali sami: „Sir ROBERT MORAY přednesl proslav o kávě, kterou na králův příkaz sepsal doktor GODDARD“ (193), případně že se otázkou shody zřejmě nehodlali zabývat vůbec: „Poté co [sic] Jakub I. zakázal vývoz nezpracovaných látek do Nizozemí, začal ho Drake pašovat“ (115). Vrcholnými úkazy naprosté ztráty orientace překladatele ve větě jsou pak pozoruhodné konstrukce jako „Na sobě má dlouhý cestovní plášť, vycházkovou hůl a zastaralý papír přichycený řemínkem po straně sedla jeho na první pohled ušlechtilého černého koně“ (16).

Sestupme teď na úroveň jednotlivých slov a sousloví, která se v případě *Rtuti* ježí mimořádně divokými stylistickými vybočeními z roviny spisovného jazyka, která textu dominuje – se zarážející frekvencí je text, pojednávající často o abstraktních tématech geometrie a matematiky a různých intrikách na královských dvorech, protkaný slovem „hovno“, případně ještě slovesem „čůrat“, která zde působí jako onen slavný cimrmanovský šrapnel (je sice pravda, že Stephenson slovy „shit“ a „piss“ nešetří, nicméně pozice těchto výrazů v celkově mnohem volnější anglické stylistice je s tou českou zcela nesrovnatelná) – jako jeden příklad za mnohé uvedme „Pumpy [...] odnášely nahromaděný odpad nebo (pokud jste bydleli jinde) přinášely dvakrát denně záplavu odpadků, hoven a mršin“ (126; v orig. „turds“). Podobně rušivá jsou i náhlá vybočení do jiných rejstříků, jako například „Bob byl přesvědčen, že Jackovi na rameni sedí čertík pokušitel a našeptává mu do ucha ujeté nápady“ (411; v orig. „bad ideas“), „Těsně předtím, než se přehoupul úsvit, daroval mu svoje holínky i jidlo, což byla svým způsobem blbost“ (592; „which was stupid in a way“) nebo zcela nepřijatelné „z profilu vypadalo jako malý tloušťák, jenž skáče drsného placáka“ (649; „a bold belly-flop“, významově tedy navíc spíš „odvážného“), „monarchie je totální hovadina“ (739)...

Než přejdu k chybám už skutečně překladovým, dovolte mi zmínit ještě jeden z nejnápadnějších rysů české *Rtuti*, který leží na hranici obou výše vydělených kategorií: použití kurzivy. V angličtině, která má pevný slovosled, je kurziva zastupující intonační důraz v některých případech naprosto nezbytná pro správné pochopení věty. I pokud připustíme, že se v současné češtině používá stejně, zůstává holým faktem, že málokterý český text je takovým gejízrem kurzivy jako právě *Rtut*. Stephenson má totiž tento prostředek zjevně rád a využívá ho často. A valnou většinu jeho kurziv Sichingerovi zcela mechanicky kopírují do češtiny, a to i v takových konstrukcích, kde by byl intonační důraz prakticky nerealizovatelný, popřípadě zholá absurdní: „Přirozeně – o *to* také šlo, ne?“ (34; „that was the whole *point*, wasn't it?“ – důraz na „šlo“ bych pochopit dokázal, na „to“ ne), „Poněvadž nikterak netoužil po obrně *či* ochrnutí“ (193), „*Narodil* jsem se v roce, kdy král zabavil zlato“

(353) nebo „Tudy žádná řeka neteče“ (493; zkuste si to schválně říct nahlas). Kurziva má v anglickém textu konvenčně ještě jednu funkci – odlišuje cizí slova od domácích. I tuhle zvyklost Sichingerovi přejímají, už je ale nenapadne kurzivu odstranit, když cizí slovo mezitím náhodou přeložili, takže „you sound like a *connoisseur* sipping the latest port“ převádějí jako „Zní mi to, jako by *fajnsmekr* hodnotil loňský ročník portského“ (334) a „a piece of *caoutchouc*“ jako „kus *kaučuku*“ (675). Po pravdě je ale ve *Rtuti* kurzivy tak bláznivé množství, že si na to čtenář časem zvykne jako na podivnou typografickou libůstku lehce pomateného sazeče a smyslem tohoto počínání si přestane lámat hlavu.

Dosud jsem probíral *Rtuť* pouze z pohledu nebohého obyčejného čtenáře. V momentě, kdy ale k tomuto textu (který bych už teď na základě všeho, co jsem dosud popsal, neváhal označit za nepublikovatelný) přibereme originál, otevírá se před námi nové a ještě širší pole plné zmatků, nepochopení, přehlédnutí a mechanického opisování ze slovníků. Protože, a je potřeba to říct hned na začátek a na rovinu, Sichingerovi možná rozumějí jednodušší angličtině, ale jakmile se jazyk dostane na úroveň složitější, než mají řečneme učebnice pro pokročilé, jejich porozumění klesá prakticky k nule. Tato nejistota se pak promítá i do jejich překladu a výsledkem je naprostý zmatek.

Ať už si o románu *Quicksilver* budeme myslet cokoliv, v každém případě platí, že jeho jazyk není vůbec jednoduchý. Najdeme tu mimo jiné abstraktní a skutečně poučebná pojednání o geometrii a Stephensonově koničku, tedy kryptografii, stejně jako vyložení akční scény, jako jsou třeba námořní souboje s piráty, popisy různých dvorských intrik, dialogy, které jsou zřejmě úmyslně psané poněkud anachronisticky, jako by byly vytrženy z nějakého románu ze současnosti, a zase naopak celou řadu pojmenování pro historické reálie, tedy slov, která dnešnímu čtenáři zhusta nic neříkají. Množství a různorodost jazykových rovin, které překladatel musí zvládnout, znamená, že je překlad *Rtuti* neobyčejně náročný (a skutečně se po večerech dělat nedá).

I pokud budeme překlad studovat z tohoto hlediska, najdeme v něm snad všechny typy chyb, které jsou vůbec myslitelné, a to včetně těch nejelementárnějších, například překlad „The fifty-second parallel“ jako „Padesátá rovnoběžka“ (734), „less than an hour's walk“ jako „méně než půlhodina chůze“ (101) nebo „less than a quarter of a mile“ jako „více než čtvrt míle“ (256), což všechno jistě není ani tak výsledek nepochopení, jako spíš obyčejné nepozornosti a nesoustředění – podobně jako když Sichingerovi zřejmě četli „geeks“ namísto „Greks“ (tedy Řekové) a překládají „Matematictí mágové, napří-

klad Eukleides“ (740). Nepozorností vybičovanou do extrému pak je, když je tatáž vzdálenost popsána ve dvou po sobě následujících větách nejprve jako „pět mil“ a zápětí „pět kilometrů“ (74) – a to ani nemluví o tom, že zákon platný v roce 1661 jen těžko může hovořit o kilometrech, když v té době ještě neexistovaly. Očekávat u tohoto překladu historickou správnost by totiž bylo opravdu naivní.

Sichingerovi, vyzbrojeni překladovým slovníkem, nezřídka volí v překladových alternativách neomylně tu, která se do textu v daný moment vůbec nehodí. A tak věta „Po celém sklepě tu a tam zahořel pokus o konverzaci, ale vždy pohasl jako záblesk na vlhké pánvi“ (350) nebude dávat smysl, dokud nevy-

dedukujeme nebo nezjistíme, že v originále stojí „pans“, což může být kromě pánve na smažení i pánvička u muškety (tedy věc, která byla v barokní době celkem běžně k vidění); „velké štukované groteskové reliéfy – většinou osob, které se proměňovaly v jiná stvoření“ (497; v orig. „grotesque“) nejsou ani tak groteskové, jako prostě groteskní – groteskové, tedy bezpatkové, může být v češtině pouze písmo. Učenci před univerzitou jsou popsáni jako „muži v [...] objemných parukách, kteří se drželi pěšinek a tulili se jeden k druhému ve skupinkách po dvou či po třech“ (279), ačkoliv se po pravdě k sobě spíš choulili („huddling“). I „staré anglické mince otlučené klavírem“ (105) přestanou vypadat tak podivně, když z řady významů, které slovo „hammered“ může mít, vybereme „ražené“.

Slovo „mate“ nepochybně může znamenat i „kumpán“ (111), jenže pokud se ve stejné větě

hovoří o kapitánu Lodi, vždy se tím myslí jeho první důstojník. Ještě zapeklitější jsou situace, kdy překladatelé nepoznali, že před nimi stojí dvouslovné pojmenování, popřípadě nějaký frazém, a převedli je zcela mechanicky. Šmahem tak „gall-bladder“, tedy žlučník, překládají jako „váček se žlučí“ (459), „grandfather clock“ jako „dědečkovy hodiny“ (114, 186), ačkoliv je to zavedené pojmenování pro hodiny stojací, a „odds and ends“, ustálené sousloví, které znamená „zbylé drobnosti“, převádějí jako „nesrovnalosti a nezvyklosti“ (150). Jednou z mých nejoblíbenějších pomýleností v celé knize je překlad věty „possibly he was just clearing his throat“, tedy „možná si jen odkašlal“, v podobě „možná si jen čistil jícen“ (245) – nejsem si jist, jak si překladatelé představují, že si někdo uprostřed konverzace čistí jícen, ale nic pěkného to asi nebude.

Když odhlédneme od izolovaných slov, uvidíme, že se v překladu kromě těchto slovníkových chyb nacházejí i celé věty, odstavce a pasáže, které překladatelé jednoduše nepochopili. „Eliza už byla na koni, jenže se na něj v chvatu škrábala takovým způsobem, že se na to nikdo (kromě sodomitů) nemohl koukat“ (445) je přesný opak originálu, v němž stojí „a

performance of a scampering nature that no man alive (excepting sodomites) would not have enjoyed watching“, tedy zhruba „způsobem, na který by se žádný muž (kromě sodomitů) nepodíval bez potěšení“. Drastické „Eliza nabyla dojmu, že by Bob klidně rozmázl všechny v místnosti, jen aby zavládl absolutní klid“ (778) se promění v ohleduplné chování, zjistíme-li, že Bob ve skutečnosti pouze všechny okřikuje, aby byli zticha („shushing“). „Jestli má takové potíže, že zabednil dům, pak odvedl pořádnou práci“ (958) má znít „Jestli si dal tu práci s tím, že si zabednil dům, tak se připravil pořádně“ („If he went to the trouble of having it boarded up, then he's done a proper job“ – z kontextu vyplývá, že jde o přípravy dotyčného šlechtice na útěk ze země). „Rozhodně mu nechci upírat znalosti, ale tohle rozšířilo jeho pochopení“ (358) je prapodivná věta, která prokazuje naprosté nepochopení „Far from *detracting* from his knowledge, this has *extended* his grasp“ (přibližně „jeho vědomostem to nic neubralo, naopak to jeho pohled rozšířilo“). Je také otázkou, zda překladatelům nedošlo, kdo jsou v projevu zapřísáhlého puritána Williama Penna „women of an unspeakable nature“, tedy zhruba přeloženo „ženy, o jejichž povolání nemohu hovořit otevřeně“, anebo je to prostě jejich stylistické diletantství, které zapřičinilo, že píšou „jisté ženy nepopsatelného charakteru“ (815).

Přilíšné lpění na originálu je samozřejmě nešvarem číslo jedna všeho překládání a *Rtuť* rozhodně není výjimkou. Týká se to nejen dílčích slov, u nichž Sichingerovi ke své smůle slovník odložili a bez váhání předávají žezlo „impotentnímu šilenci jménem Karel“ (393; „impotent“ znamená v angličtině „neschopný“) a dopustí se i té snad nejotřepanější chyby anglicko-českého překládání vůbec, tedy převodu „pathetic“ jako „patetický“ (129) namísto „ubohý“; podobně zacházejí překladatelé i se souslovími – kdosi je kupříkladu „po smrti a určitě mimo obchod“ (592; „out of business“) – a někdy i s celými větami. Nejvíc to bije do očí u různých konverzačních obrátů a frázi vycházejících ze současné běžně mluvené americké angličtiny, kterou podle všeho překládatelé mluvnědnu, a proto je převádějí čistě doslovně a tím je často dokonale znetvoří, takže vznikají věty jako „Legrační, že se o tom zmiňuješ, Jacku“ (458; „funny“ znamená kromě „legrační“ i „zvláštní“ a v této ustálené frázi jednoznačně „zajímavé“). „Now you have quite lost me“ také neznamená „Vůbec nechápeš, o čem mluvím“ (286), ale zcela naopak „Vůbec nechápu, o čem mluvíš“. Zdaleka se to ale netýká jen konverzačních obrátů. Doslova přetážené konstrukce jako například „Ššš! Doktor se snaží udělat velmi těžké rozhodnutí,“ (479; „make a decision“) nebo „To je to, v co věřím.“ (82; „That's what I believe“) v překladu nemusí hledat, skáčou na nás ze všech stran samy.

Sichingerovi navíc zjevně plavou i v anglické gramatice. Zřejmě nevědí, že vyjádřit u nepočitatelného slova „evidence“ množství je možné pouze opisem, takže „pieces of evidence“, což znamená jednoduše důkazy, překládají jako „střípky důkazů“ (502). Není jasné, jestli správně pochopili význam plusquamperfekta „where he had stored some provisions“, nicméně ať už jej pochopili, nebo ne, nepřenesli jej do češtiny, takže čtenář si musí domyslet, že ve větě „Odcválal na kraj města, kde

si na hřbitově neznámých schoval pro podobné případy *něco stranou*, a vydal se na cestu“ (395) si „něco stranou schoval“ už předtím, protože jinak situace opět nebude dávat smysl (proč by si Jack něco schovával na místě, kam se nemá v úmyslu už nikdy vrátit?). Na druhou stranu bychom měli překladatele pochválit za odhalení významu spojení „potter's field“, které neznačí „hrnčičovo pole“, ale skutečně „hřbitov neznámých“; jsem přesvědčen, že to by celá řada překladatelů přehlédla. Jenže jde bohužel jen o osamocenou zelenou větěvku trčící z bažiny.

Nakonec zmírníme ještě pasáže, nad nimiž Sichingerovi zcela evidentně nepřemýšleli už vůbec, protože jinak by výsledný nesmysl prostě nemohli napsat. Je to například roztomilé „na zdi [krčmy] je zavěšená lžice na obouvání, aby mohl v noci krčmář stáhnout hostům boty“ (56), v němž se v originále hovoří o objektu dnes pravda poněkud méně obvyklém, kterým je zouvák („bootjack“), nebo tento podivuhodný případ s levitujícím koněm: „a tak vyhodil – Jack našťestí věděl, že to přijde – a ve vzduchu ještě kopl oběma zadníma nohama za sebe“ (635; v originále kůň nejprve vyhodí a potom vykopne). Dokonce i identifikaci jednoho z citátů, jimiž je text románu protkána, a která v originále zní „Huygens, p. 186 in Westfall's 1971 / *The Concept of Force in Newton's Physics*“, 1 převádějí s dokonalou bezelstností stroje jako „Huygens, Vestfálsko 1971, str. 186 / *Pojetí síly v Newtonově fyzice*“ (821). Že Huygens, přírodní filosof, který je navíc jednou z postav knihy, žil v sedmáctém století a že Vestfálsko, když už, se v angličtině píše Westphalia? Nevadí.

Doufám, že se mi podařilo dokázat, že překladatelé podle všeho pracovali na knize povětšinou zcela bezmyslenkovitě, jako by se snad ani nejednalo o živé lidi, ale nějaký trochu sofistikovanější automatický překladač. Jako poslední důkaz pro své tvrzení jsem si schoval libůstku, souvětí, na které už přede mnou na Okounu upozornil uživatel Kristian,² ale které je ve své neuchopitelnosti tak fantastické, že nejde neocitovat: „Potom se za Danielem ozve nesmírně *Filí* a s hlavou piráta se stane něco neviditelného – což je jasné vidět, protože tam najednou není.“ (191) Stále řeším, jestli je tato kouzelná sentence víc dada nebo zen.

Celé by to bylo legrační, kdyby to nebylo spíš k pláči. Je šokující (a značně deprimující), že tento strašlivý paskvil vyšel v této podobě tiskem. Hana a Martin Sichingerovi jsou jistě milí lidé, ale jako překladatelé stojí, to ať se na mě nezlobí, za starou bačkoru a upřímně mě mrzí, že strávili nepochybně značné množství času nad překladem, který je zcela nepoužitelný. Co s jejich textem dělala odpovědná redaktorka Eva Hartová, nevím, obávám se ale, že vůbec nic. Při představě, že se stejný tým postará i o překlad dalších dvou, o nic tenčích dílů *Barokního cyklu*, mě polévá studený pot. Nemůžu jinak, než *Rtuť* navrhnout na překladatelský Skřípec; a budu jí držet palce, protože vím, že si ho opravdu zaslouží.

Daniel Dolenský
Stephenson, Neal. Rtuť, z anglického originálu Quicksilver (2003) přeložili Hana a Martin Sichingerovi, odpovědná redaktorka Eva Hartová, 1. vydání. Praha: Talpress 2008. 1032 s.

Převzato z Plavu 12/2008, **redakčně zkráceno**

Časem s vědou - osobnosti června

o lidech, kteří změnili naše vidění světa

Augustin Seydler se narodil 1. června 1849 v Žamberku; roku 1882 se stal prvním profesorem teoretické fyziky a astronomie na české univerzitě v Praze, kde založil astronomickou observatoř. Zabýval se výpočty drah oběžnic a elektromagnetickou indukcí, mezi prvními u nás obhajoval Maxwellovu teorii světla. Roku 1880 začal vydávat první českou vysokoškolskou učebnici fyziky *Základové teoretické fyziky* (poslední, třetí díl, dokončený Františkem Kolářkem, vyšel až po jeho smrti), K 200. výročí jejich vyjití vydal roku 1887 vlastním nákladem Newtonova *Principia* (Matematické základy přírodovědy). Zemřel roku 1891.

Koncem května 1936 vyšel v časopise Londýnské matematické společnosti rozsáhlý článek *O počítatelných číslech*, který představoval pojem algoritmu definovaný na modelu abstraktního univerzálního matematického stroje pro zpracování symbolů (dnes se mu říká Turingův počítač). Ten obsahuje nekonečnou pásku složenou z políček, ve kterých mohou být zapsané symboly z jakékoli konečné „abeedy“. Páska prochází čtecí hlavou, která přiřazuje řídicí jednotce pro každý okamžik jeden z konečného počtu možných stavů. Jednotka pak obsahuje program, který podle konkrétního momentálního stavu určuje její nový stav. Autor tak v podstatě formuloval koncepci abstraktního univerzálního matematického stroje, schopného pomoci algoritmy za určitých podmínek realizovat prakticky libovolný proveditelný výpočet.

Článek tehdy na nějakou dobu zapadl, dnes však je považován za prvotní doutnák k pozdější počítačové explozi.

Autorem byl Alan Turing. Vystudoval Královskou kolej v Cambridge, stážíval v americkém Princetonu. Krátce před druhou světovou válkou začal působit jako profesor ve své *alma mater* – Královské koleji. Odtud ho po vypuknutí války povolali do armády luštit šifry. Němci tehdy disponovali vylepšeným strojem Enigma, který jediný z nepřátelských automatických šifrátorů odolával dekódování. Umožňoval nastavit šifru stovkami trilionů různých kombinací. Turing však šifru Enigmy rozlomil; koncem války už pomáhal i s konstrukcí jednoho z prvních elektronkových počítačů.

Po válce odešel na univerzitu v Manchesteru. Tam napsal teoretickou práci *Výpočetní stroj a inteligence*, která mj. obsahuje (Turingův) test ke zjišťování, zda počítač dovede myslet jako člověk (zdá se, že zatím žádný PC testu nevyhověl). Tam také vytvořil software k počítači *Manchester Mark I*.

Přítom celou tu dobu za ním slídila britská tajná služba, která se bála jeho vydíratelnosti. Turing byl totiž aktivní homosexuál, což tehdy ještě představovalo nepřekonatelný společenský handicap. V roce 1952 byl dokonce zatčen pro porušení zákonů o homosexualitě. Místo vězení zvolil hormonální léčbu (injekcemi ženského pohlavního hormonu estrogenu). Psychicky i fyzicky zcela rozhozený (kupř. mu narostla řadra), deprimovaný urážlivými anonymy a ponižujícími lékařskými prohlídkami, upnul se k očekávanému stipendiu u Johna von Neumanna v Princetonu. Američané mu však nedali vízum... A tak si 7. června 1954, pár dní před svými dvaadvacátými narozeninami, vzal život. Jako milovník filmu *Sněhurka a sedm trpaslíků* snědl jablko namočené v kyanidu draselném.

Rogera Bacona (* 1214) jeho žáci nazývali „doctor mirabilis“ (zázračný doktor), H. G. Wells ho zase považoval za „prvního opravdu moderního člověka“. Učený tento fran-tiškán, prazakladatel empirické metody poznávání, popsal kupř. lom světla, objevil lupu a brýle i princip dalekohledu, uznával Aristarchovu heliocentrickou soustavu. Vyvinul střelný prach, hoření vykládal jako reakci paliva se vzduchem; navrhl úpravu stále nepřesnějšího juliánského kalendáře, snil o autech, ponorkách, letadlech. Ač veleduch ryze exaktní (za klíč k vědám považoval matematiku), nezavrhoval ani „neobyčejné jevy“ („můžeme více, než víme“): věřil v kámen mudrců a (stejně jako později Newton) v transmutaci obyčejných kovů ve zlato (což ostatně v principu lze).

Od roku 1257 (s jednou krátkou přestávkou) žil coby nespolehlivý v řádovém vězení, kde v roce 1267 dokončil svoje hlavní dílo *Opus maius*, „vědecký pomník středověku pozorou nejhodnější“ (Otto), v němž vložil svoje ideje o příčinách bludů, o hodnotě filosofie, o gramatice, o principech matematiky, o optické perspektivě, o vědě zkušenosti a konečně o morálce.

Zemřel 11. června 1294 v Oxfordu

Astrofyzik Lyman Spitzer, dlouholetý profesor a vedoucí observatoře v Princetonu, se narodil 26. června 1914

v Toledu (Ohio, USA). Už 1946 v roce propagoval výhody dalekohledu umístěného v kosmu a dokonce navrhl letecké společnosti Douglas Aircraft Co., aby takový přístroj realizovala. Roku 1966 pak předsedal první konferenci věnované Velkému kosmickému dalekohledu (LST), jejímž výsledkem byla koncepce třímetrového přístroje na oběžné dráze. Spitzera lze právem považovat za duchovního otce Hubbleova vesmírného teleskopu a je milé, že se dožil jeho vypuštění v dubnu 1990 – zemřel roku 1997.

Ve Voroněži 26. června 1919 umírá Michail Semjonovič Cvět (* 1872), rostlinný fyziolog a biochemik, který při studiu procesů fotosyntézy vynalezl a na jaře 1903 (tehdy

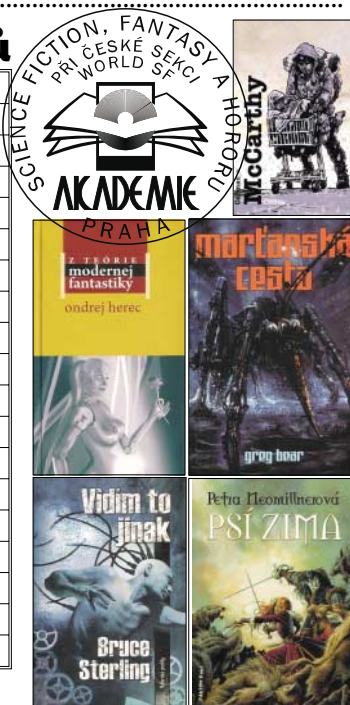
asistent na varšavské univerzitě) představil metodu sloupcové adsorpční chromatografie. V podstatě jde o dělení směsi přírodních organických látek průtokem jejich roztoků v nepolárních rozpouštědlech sloupcem (kolonou) práškového materiálu (adsorbentu) umístěného ve skleněné trubici. Jednotlivé složky směsi se podle své afinity k adsorbentu zachycují v různé výšce sloupce v jakýchsi pásmech a lze je postupně zpět vymývat čistým rozpouštědlem. Cvet na to kápl v listových barviv, jejichž dělení na pásma lze rozlišit vizuálně, proto postup nazval chromatografie („krasopsaní“). Ta dnes je – pravda, v poněkud jiných modifikacích (vysokotlaková, papírová, plynová atd.) – jednou z nejučinnějších separačních metod vůbec.

František Houdek

Akademie SFFH 2008 – Soutěž národů

09	08	07	06	05	04	03	02	01	00	99	98	97	96	Suma	Firma
18	25	9	26	27	34	29	18	16	16	9	3	10	8	248	Laser / Laser-Books
9	5	5	5	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	34	Pevnost
9	1	3	5	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	22	Argo
7	18	32	15	5	20	10	0	0	0	1	0	0	0	108	Triton
6	2	3	2	2	1	3	11	4	7	0	0	0	0	41	Straky na vrbě
5	0	0	8	8	0	0	0	9	1	4	2	5	3	45	Leonardo
5	1	1	5	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	15	Wales
5	1	0	0	0	0	1	2	2	0	0	1	0	0	12	Euromedia/Knižní klub
3	4	11	2	12	5	11	17	7	14	17	7	6	16	132	Polaris
3	0	3	2	3	7	7	21	10	16	10	27	6	5	120	Talpress
3	1	1	1	1	1	1	0	1	7	7	6	6	3	39	Nová vlna
3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	LIC
2	0	8	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	14	Mladá fronta
1	1	1	2	5	3	5	7	1	3	3	9	9	9	59	Ikárie
1	0	0	0	0	1	7	1	4	10	7	1	0	0	32	Fantázia
1	1	0	0	1	1	1	2	5	0	0	0	0	0	12	Fantom print
1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	Brokilon
1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	Epocha

Jeden bod za každou nominaci, 5 (potažmo 3) bodů za každou cenu Akademie.

Výstava zdarma (Národní muzeum 27. 5. 2009–16. 8. 2009)

CESTA NA SEVERNÍ PÓL

Autentické zážitky člena jedné z posledních expedic na severní pól Petra Horkého prostřednictvím textových úryvků z jeho knihy Zpráva o cestě na severní pól.

Prostředí Arktidy budete moci sledovat nejen na barevných, velkoformátových fotografiích doplněných o trojrozměrné instalace předmětů používaných na expedicích, ale i na autentické videosekvenci promítané přímo v expozici. K vidění bude i ukázka jídelníčku, včetně záznamu fyziologie organismu během cesty – co se děje s člověkem vlivem extrémních podmínek prostředí.

Součástí výstavy je přednáškový cyklus s autory a polárníky, promítání ukávek z divadelní hry Divadla Jára Cimrmana Dobytí severního pólu Čechem Karlem Němcem a možnost zakoupení knihy Petra Horkého: Zpráva o cestě na severní pól.

Výstava už placená (8. 5. 2009–30. 8. 2009)

EVROPA, KOLÉBKKA VĚDECKÉHO PORODNICTVÍ

Výstava je vlastně rozšířenou verzí stejnojmenné výstavy, která měla svou úspěšnou premiéru v roce 2007 v sídle Evropského parlamentu v Bruselu. Vytvořil ji kolektiv pracovníků Národního muzea, I. lékařské fakulty UK a Národní lékařské knihovny – Zdravotnického muzea.

Nahlédneme-li do dějin lidstva, zhrozíme se, kolik energie, času, zkušeností a umu bylo vynakládáno na vzájemně zabíjení. Dějiny porodnictví naopak dokumentují jedno z nejvýznamnějších civilizačních vítězství. Přesto jsou obecně neznámé. Porodníkům se zpravidla, na rozdíl od masových válečnických vrahů, nestaví oslavné jezdecké pomníky. O historii jejich úporného boje za životy matek i novorozenců se téměř nic neví...

Před padesáti lety (4)

Je deset pryč, vstával jsem v půl páté a teď bych se radši viděl v trochu vodorovnější poloze. Jenže jsem Z. Rampasovi slíbil,

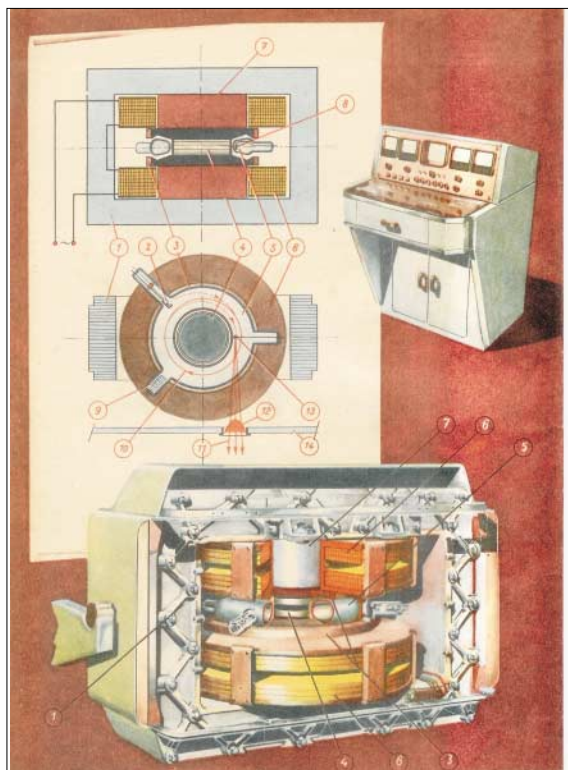
že mu své povídání o technických výtobytích, jak je popisovalo VTM před padesáti lety, pošlu „někdy odpoledne“. Možná ne odpoledne, ale aspoň to bude „dneska“. Takže tentokrát docela stručně. Ufff.

To, že existovala vědecká spolupráce v oblasti využití atomové energie mezi Sovětským svazem, Spojenými státy a Velkou Británií (samozřejmě v tomhle pořadí, ale ono je to vlastně podle abecedy), je možná trochu překvapivé. Co zase tak moc nepřekvapuje, je to, že se hned vedle jmen vědců objevoval soudruh Chruščov. Botou sice atom nerozbiješ, ale kdo ví. Na druhou stranu ti, kteří kopali za sovětský blok, určitě nepatřili do druhé třídy. Snad i dnes někomu něco připomenou jména Kurčatov, Tamm, Sacharov. Ostatně, říká vám něco „Sakcharov drive“?

Kovové srdce. To není titulek povídky, ale úvaha o stvoření umělého srdce. Před padesáti lety bylo úspěchem vytvoření čerpadla, které srdce nahradilo dočasně během operace. Samozřejmě se předpokládalo, že je otázkou času, kdy bude možné sestrojít srdce, které to lidské nahradí úplně. To se zatím tak docela nepodařilo. Sice máme kardiostimulátory a další udělátka. Mnoho umělých srdcí už bylo zkonstruováno. Tak jako to Picardovo ale nevypadá žádné z nich :-)

Mezi vědu a techniku patřila i fotografie. Ve VTM jste si mohli přečíst, jak nastavovat délku osvitu při zvětšování nebo jak si doma vyrobit leštičku fotografií. To už máme většinou za sebou a stará analogová fotografie se v našem běžném životě

už většinou nevyskytuje. Článek, který radí, jak zhotovovat „fotografie televizní obrazovky“, by sám o sobě také nebyl nijak mimořádný. Nebýt toho, že ho napsal nějaký Dr. Ludvík Souček.

Lipský veletrh byl před padesáti lety skutečně pojmem. Deset tisíc vystavovatelů, to je číslo, o kterém se dnes většinou organizátorů může jen zdát. Však také přinášel výrobky přímo převratné. Linky na opracování armatur a papírenské stroje asi nejsou to správné spotřební zboží, které nás zajímá. I tak se něco našlo.

„Tvar televizního přijímače ALEX bude se vám asi zdát nezvyklým. Budete příjemně překvapeni váhou, která je pouhých 13 kg při obrazovce 43 cm.“ Hmm. Všimli jste si, že autor na rozdíl od L. Součka píše „televizní“?

„Na obrázku je vůz Wartburg se sportovní karosérií Coupé. Dvoutaktní motor s výkonem zvýšeným na 50 koní dává

Dopisy čtenářů

Vážená redakce, vážení příznivci SF, fantasy a hororu!

Ráda bych Vás seznámila se zkušeností naší rodiny i s jinou tváří nakladatelství, které pravidelně odměňujete cenami Akademie SFFH, a to s etikou jejich podnikání. Před několika lety přeložil můj syn dvě knihy A. Nortonové, které nakladatelství Laser-books, s.r.o. vydalo. Za překlad knihy první mu byl určitý honorář (kromě nedoplatku 4 200,- Kč) proplacen, za překlad knihy druhé nedostal nic. Následně jsem zjistila, že se jedná o oblíbený trik nakladatele. Na písemnou výzvu právnicka jednatelka Laser-books s.r.o. popřela, že syn tyto dvě knihy přeložil, a reagovala následovně – část vyjádření cituji: „Při kontrole všech dokladů, které máme k dispozici, zejména edičních plánů nakladatelství a přehledu vydaných knižních titulů, nebylo zjištěno, že by pan ... pro naše nakladatelství prováděl překlad jiné knihy ..., ani že by pro nakladatelství prováděl jakoukoliv jinou činnost.“

Těžko říci, zda jde o vrchol arogance či nebetyčný nepořádek nakladatelství, neboť obě smlouvy máme k dispozici v originále, obě knihy byly vydány, tudíž existují, a u obou figurují v tiráži jména jak H. Šebestové (jazykový redaktor), tak T. Jirkovského (odpovědný redaktor).

Později jsem se osobně seznámila s panem T. Jirkovským, který po letech pohledávku uznal a přislíbil, že záležitost dá do pořádku. Ale skutek utek.

Vloni jsem se vyhlášení cen Akademie také zúčastnila a uvážovala jsem, zda nevystoupit s příspěvkem **LASER-BOOKS – Etika podnikání nejlepšího nakladatelství roku**. O tom, že je sice moc hezké, jak se tam vzájemně poplácáváte po ramenou, ale že to je i díky tomu, že někteří z oceněných zneužívají ve svůj prospěch práci jiných, kterým neproplácí dohodnuté honoráře za odvedenou práci, atd. Pan Jirkovský mě ale ujistil, že pohledávku vyrovná. Kupodivu se vůbec neozval, i když jsem mu nabídla splátkový kalendář. Letos, když zjistil, že jsem opět přišla na vyhlášení, utekl s nezapnou výmlouvou jako malý kluk.

Vzpomínám si, jak syn, tehdy právě dokončil studium VŠ měl z toho, že bude ony knihy překládat, velkou radost. Asi si říkáte, proč si to můj syn nezařizuje sám. Bohužel zemřel a já vůči němu cítím povinnost dotáhnout tuto záležitost do konce. O úmrtí oba zástupci nakladatelství byli informováni a zřejmě jsou toho názoru, že proto nemusí dostát svým závazkům. Věřte mi, že o ty peníze vůbec nejde, ale jde především o princip a nechápu, jak někdo může zneužívat neštěstí druhých k vlastnímu prospěchu. Byla bych šťastná, kdyby syn žil.

Z. Š. (4. června 2009)

Poznámka: Případné reakce lze zaslat redakci Interkomu, která zabezpečuje p. t. čtenářstvo, že nám nedělá nijakou radost otiskovat podobné příspěvky (a ani šfouchání do vosího hnízda už není takové povyražení jako za mlada), ale pokud kdy Interkom odmítl článek, pak vždy jen pro nízkou kvalitu, nikdy ne pro obsah nebo vyznění, a to nechceme a nebudeme na stará kolena měnit.

vozu rychlost 140 km/h.“ Tak takovýhleho „Wartáka“ jsem v životě neviděl. Snad jen ten dvoutakt mi je tak nějak povědomý. Je vidět, že jsme se za těch padesát let doopravdy někam dostali. Sporták, který jezdí 140 km/h, asi dneska bude vyhledávaný sběratelský kousek.

„Závod Stern-Radio zkombinoval projekční televizor s radio-přijímačem. ... Televizní obraz je promítán speciální optikou na projekční stěnu rozměru 1,60 x 1,20 m.“ Tak to klobouk dolů. Mít před padesáti lety domácí kino s úhlopříčkou – to je síla. To moje má sice o něco víc, ale musím smeknout. I když to bylo jen

černobilé a asi stejně nebylo na co koukat.

A nejlepší zase nakonec: „Dálkový ovladač usnadňuje obsluhu televizoru během příjmu. Kabel, dlouhý přes pět metrů, umožňuje regulaci jasnosti obrazu i síly zvukového doprovodu na dálku.“ Co k tomu dodat. Asi už nic. Jen doufám, že na tom reprodukováném obrázku bude něco poznat.

Mňo, je 23:46. Rychle oskenovat pár obrázků a rychle všechno poslat. Ještě to do té půlnoci můžu stihnout :))))).

Pavel Březina

DOGMA

Odposlechnuto: Není to s nastupující generací po gramatické stránce tak zlé, jak jsem zjistil. Místo: vagon metra, situace: dva náctiletí kamarádi si povídají, mluví: pomenší postavy, nikoliv šereda, ale rozhodně žádný hezoun, na kterého by děvčata od pohledu letěla: „Pořád mi esemeskuje, abych se s ní vyspal, a přitom píše po „v“ měkké i...“

Ministryně spravedlnosti: Danela Kovářová – taky vám přišla na předávání cen Akademie celkem normální? No vidíte, a hůů – to je sešup! Napřed si pro naše příslovečně pomalé soudy vymyslela další dva týdny volna v létě a týden o Vánocích, aby vzápětí vrátila do funkce ústeckého krajského státního zástupce Jiřího Křivance, proslulého bezohledným zbavením se kritika soudního postupu v kauze Čunek. Moc evidentně korumpuje, a absolutní moc a česká politika korumpují absolutně. Díky Bohu, že (nejen) tahle ministryně bude pouze letní přehánkou...

Bolest: Údajně nejkrvavější horor posledních let thajské-nebo-nějaké-podobné provenience. Vyšel v edici levných DVD a nestojí ani za polovinu své ceny – hlavu ani patu moc nemá a krve uvidíte víc i v Upírovi z Feratu.

E-mail: Humorné e-maily nepřeposílám, ale poezie kouzla nechtěného je něco jiného. Nevadí mi, že se mě někdo pokouší okrást, ale uráží mě, když to dělá takhle blbě:

Vážený příteli,

Jak se dnes máte a vaše rodina? Doufám, že se v pohodě, já jsem Dr.Adams Harrison. Od Haledon, North West London, tady v Anglii. I práce pro Nawest Bank Corporation v Londýně. Píši vám z mé kanceláře, která bude mít obrovský přínos pro nás oba. V mém oddělení, je asistent manažera (Greater London Krajský úřad, jsem zjistil, opuštěné částku ve výši \$ 12,5 milionů dolarů USA (Dvanáct milionů pět set tisíc dolarů nás) na účet, který patří k jednomu z našich zahraničních zákazníků

Pozdní Pan Thompson Morrison americká občanovi, který bohužel přišel o život při zřícení letadla z Alaska Airlines Letadlo 261, který havaroval na 31. ledna 2000, včetně jeho manželky a jediná dcera.

Volba Vás kontaktovat se vzbudila z geografické povahy, kde žijete, obzvláště vzhledem k senilita o transakci a důvěrnost zde. Nyní náš bankovní bylo čekání na některý z příbuzných přijde-až k tvrzení, ale nikdo nemá dělat. Osobně jsem byl neúspěšný při rozmisřování příbuzným po dobu 2 let, mám usilovat o váš souhlas k vám jako další příbuzný / Bude Příjemce na zemřelého tak, že výtěžek z tohoto účtu oceněn na 12,5 milionu dolarů může být vyplacena na vás.

To bude vyplacena, nebo sdílená v těchto procent, 40% pro mě a 60% na vás. Mám zajištěné veškeré nezbytné právní dokumenty, které mohou být použity pro zálohování toto tvrzení jsme tvorby. Všechny pokud je potřeba vyplnit-in vaše jména na dokumenty a legalizovat to u soudu dokázat, jste zde jako oprávněný příjemce. Všechny Žádám nyní je vaše upřímná Co-operace, důvěrnosti a Trust k tomu, aby nás vidí tuto transakci prostřednictvím. Já vám zaručit, že to bude popraven za legitimní uspořádání, které bude chránit vás z jakéhokoli porušení této law.Please poskytnout mi následující: pokud máme 7 dní na spuštění pomoci. To je velmi URGENT PROSÍM.

1. Plné: Název
2. Vaše: Telefonní číslo
3. Vaše kontaktní adresa.
4. Věk:
5. Jádrem práce / Povolání:
6. pohlaví:

S prošla metodický vyhledávání, rozhodl jsem se Vás kontaktovat doufat, že vás najdou tento návrh zajímavý. Prosím o Vaše potvrzení této zprávy a naznačuje váš zájem, budu vám poskytnete více informací. Endeavor dejte mi vědět na vašem rozhodnutí, spíše než držet mě čeká.

Pozdravy,

**Dr.Adams Harrison
a Filip Gotfrid**

Marťanská kronika v Dlouhé

Zašli jsme s Haninou na dvě divadelní představení v rámci festivalu „Dítě v Dlouhé“. To druhé byla velice zajímavá inscenace slavné Bradburyho Marťanské kroniky. Z repertoáru brněnského divadla Polárka je tohle asi jedno z nejméně dětských děl. Už je to aspoň deset let, co jsem četl předlohu, ale divadelní verze není, řekl bych, oproti ní dětem nijak přiblížena, spíše naopak. Troufám si tvrdit, že ještě na střední škole bych ze hry nedovedl pochopit úplně vše.

Z divadelní Marťanské kroniky jsem nebyl tak nadšený jako z Růže pro Algernon, na druhou stranu se nám líbila o mnoho víc než únavná Topolova Cesta do Bugulmy. Přitom převést převážně lyrickou povídkovou sbírku do formy divadelního představení rozhodně není lehký úkol. Autoři divadelní inscenace předvedli na divadle většinu povídek původní verze sbírky (z těch známých chybí snad jen Usher 2), dokonce ve formě krátké video-pauzy přiblížili i povídku „Přijdou vlahé deště“.

Nejpříjemnějším překvapením pro mě bylo zpracování sedmé a osmé povídky, kde Jeffa Spendera nahradili vášnivou Jessicou Spenderovou. Tím je postava a její motivace podle mého názoru uvěřitelnější, nehledě na to, že motiv vztahu Spenderové a Wildera dodává příběhu další rozměr. To je asi nejlepší část hry, kde se podařilo postavit se na ramena obra Bradburyho a dosáhnout ještě o kousek výš. Na scéně se střídá a dojde na akční scény.

Režisér Konrád Popel velice pěkně ztvárnil marťany, kteří se od lidí neodlišují jen maskami a telepatickými schopnostmi známými z předlohy, ale i gesty, způsobem chůze a dalšími drobnostmi. Nepůsobí to směšně, ale „krásně“ nelidsky. Herci se rolí mimozemšťanů zhostili se ctí a opravdu to fungovalo. Kéž by tolik odvahy měli i tvůrci Star Treku!

Divadlo Polárka Marťanskou kroniku ještě hraje (v Brně) a podle našeho názoru tenhle kulturní zážitek za návštěvu stojí.

Jarda Houdek

30 let fandumu

Výstava mapující dějiny československého fandumu od jeho počátků až po žhavou současnost.

V termínu 30. 6. do 28. 8. 2009 nabízí **knihovna Smíchov** seznámení s dějinami hnutí fanoušků žánru science fiction a fantasy. Podle fanouškovské mytologie se historie ČS fandumu počítá od 31. dubna 1979, kdy byl založen první SF klub. K třicetiletému výročí připravila Městská knihovna v Praze ve spolupráci se Zdeňkem Rampasem výstavu, jež zájemcům přiblíží fenomén fanouškovského hnutí, ale i jeho skromné počátky. K vidění bude nejenom velká řada historických plakátů, přičemž hlavní důraz je kladen na dějiny Parconu, ale i další drobnosti ze života sciifistů: památné plakety z conů, visačky, knihy i archivní fanziny. Vše je doplněno stručným povídáním, jež problematiku fandumu přiblíží i laickému návštěvníkovi.

Výstavu můžete zdarma navštívit 30. 6.-28. 8. 09 v provozní době pobočky knihovny Smíchov (Nám. 14. října 15, Praha 5): úterý 9.00 – 19.00, středa 12:00 – 19:00, čtvrtek 12:00 – 19:00, pátek 9:00 – 15:00. **Mila Linc**

Narutardi a tí druhí — vyšlo ďalšie číslo Fantázie

Slovenský časopis o popkultúre Fantázia vyšiel v týchto dňoch svojím druhým tohtoročným a celkovo 46. číslom. Magazín sa venuje napríklad japonskému anime Naruto, ktoré rozdelí uje ľudí na „narutardov“ a tých druhých a v tomto roku oslavuje 10. výročie vzniku. Film Krotitelia duchov práve tento mesiac oslávili 25 rokov a Fantázia si toto výročie pripomína aj preto, lebo sa chystá filmové pokračovanie a na trhu je už aj hra. A aby sa čitatelia nestratili v kovovom šrote a udržali si prehľad, v časopise sa predstavujú Transformeri – aj tí dobrí, aj tí zlí – z aktuálneho pokračovania úspešného kinohitu. Slovenský spisovateľ Juraj Červenák, nedávno v Prahe ocenený Cenou akadémie SFFH za najlepšiu fantastickú knihu v Čechách a na Slovensku za minulý rok, v rozhovore so svojim českým kolegom Štěpánom Koprivom preberajú rôzne témy od násilia v literatúre, cez vzťah autor-čitateľ až po to, na čom práve aktuálne pracujú a aké majú plány – autorské, či publicistické. A historickú fantasy poviedku pripravila Lívia Hlavačková, víťazka minuloročnej Ceny Fantázie.

Časopis Fantázia je v predaji v sieti kníhkupectiev Brloh, v trafikách a predajniach časopisov na celom Slovensku, alebo v distribúcii Magnet press na Slovensku aj v Česku. Časopis je možno predplatiť bez platenia poštovného a to rovnako na Slovensku, ako v Českej republike. **I. A.**

Kdo vyhraje Mloka?

Hodnocení letošního ročníku Ceny Karla Čapka dospělo do finále. Soutěže se zúčastnilo celkem 160 příspěvků od 106 autorů a autorek. Následující práce jsou v jednotlivých kategoriích nominovány na Pulce a Mloky:

Mikropovídky:

Tereza Kovanicová: Konkurence
Julie Nováková: Bezpečnost nade vše
Petr Plaček: Ťuky, ťuky

Krátké povídky:

Martin Koutný: Zádušní mše za Supermana
Ivan Mls: Nebe na útěku
Julie Nováková: Ve znamení štěstěny
Roman Splítek: Terakotová armáda
Daniel Sterzik: Stryga

Povídky:

Jan Kovanic: Maximální andělé
Vladimír Němec: Lepší svět
Petr Plaček: Šamanův úkol
Jana Rečková: Nebylo ráno
Daniel Tučka: Zkratky

Novela:

Jana Rečková: Se svědomím i bez

Se všemi uvedenými pracemi se budete moci seznámit ve sborníku Mlok 2009, který se právě připravuje k vydání. Vyhlášení kompletních výsledků proběhne během slavnostního večera v sobotu 22. 8. 2009 na Parconu v Plzni (<http://parcon.fandom.cz/>), kam vás tímto srdečně zveme. U příležitosti Parconu vyjde i sbírka Kočas, v níž si budete moci přečíst další povídky z loňského a letošního ročníku CKČ.

Jiřina Vorlová, administrátorka CKČ

NON FICTION

Marie Rakušanová

Bytosti odnikud

Kniha, jež vyšla jako doprovod výstavy *Bytosti odnikud – Metamorfózy akademických principů v malbě první poloviny 20. století v Čechách*, velmi důkladně pojednává o malířích, kteří se neuměli či nechtěli přiklonit k moderně a avantgardě a v následujících desetiletích byli

programově zapomenuti. Dle mého se jejich příběh podobá osudu našich současných ilustrátorů SF, kteří by se od nich naopak mohli přiučit jednak jak malovat obrazy srozumitelné i neškolenému publiku, tak i jak obstát v konkurenci tzv. velkému či skutečnému umění.

Vydala Academia, Praha 2008, cena 895 Kč

